

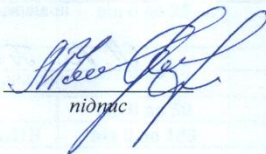
**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра облікових технологій та бізнес-аналітики**

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему «Обліково-аналітичне забезпечення управління матеріальними
витратами суб'єктів господарювання»**

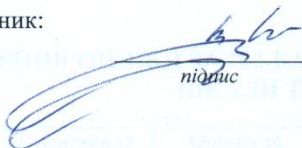
здобувача вищої освіти **II** курсу, групи **ОМУ-22-2**,
спеціальності **071 «Облік і оподаткування»**,
освітня програма «Управлінський облік та бізнес-аналітика»

підпис

Чернай Марії Юріївни

Науковий керівник:

підпис

Паянок Тетяна Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент

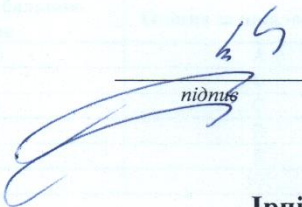
Керівник освітньо-професійної програми:

підпис

Мискін Юрій Ігорович
доктор економічних наук, доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
протокол від «19» січня 2024 р. № 8

підпис

Паянок Тетяна Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент

Ірпінь – 2024

Регистрація №

13

номер

15.01.2024

дата

Кравчук Р.В.
підпис фахівця кафе

Результат
перевірки

до захисту
до захисту, на
доопрацювання

15.01.2024

дата

С.С.
ініціали, прізвище нау
керівника

Результат захисту

4(87)В
оцінка

01.02.2024р
дата захисту

Голова комісії

Семин В.П.
підпис ініціали, прізвище

Члени комісії

В.С.
підпис

Мискин. Ю.П.
ініціали, прізвище

С.С.
підпис

Тимох М.М.
ініціали, прізвище

М.
підпис

Н.В. Харинчук
ініціали, прізвище

БЛАНК

Об'єкт

ОЦІН

1. Зміст випу теоретичного зв'язок з п представляти послідовності, та пропозицій
2. Дотрима оформлення
3. Вчасне вик етапах у вс терміни
4. Рецензент

РАЗ

1. Доповідь
2. Роздаткові
3. Знання практичного відповідати н
4. Апробація конференціях

РАЗ

ЗАГАЛЬНА

ПЕРЕВ

Оцінка за
бальною шка

87

Прави

Оцінка за

ш

9

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	29		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	9		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	48		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	4		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	0		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	39		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	87		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
87	B	4	01.02.2024	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	2 (незадовільно)
50-59	E	
35-49	FX	

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут обліку, аналізу та аудиту

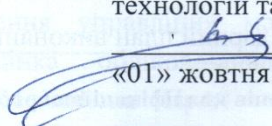
Кафедра облікових технологій та бізнес-аналітики

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма: «Управлінський облік та бізнес-аналітика»

Затверджую

Завідувач кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики

 Т.М. Паянок

«01» жовтня 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на випускню кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти

Чернай Марії Юріївни

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи: «Обліково-аналітичне забезпечення управління матеріальними витратами суб'єктів господарювання», затверджена наказом ректора від 30.11.2022 № 1254.

2. Строк здачі закінченої роботи: 15 січня 2024 р.

3. Цільова установка (мета роботи): теоретичне обґрунтування та практичне застосування інструментарію обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

Об'єкт дослідження: матеріальні витрати суб'єкта господарювання.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та прикладні аспекти обліково-аналітичного забезпечення матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

4. Вихідні дані до роботи: наукові статті, тези, словник, лекційні матеріали, збірники, накази, науково-практичні конференції, фінансово-господарська звітність підприємства, публікації із зазначеної тематики, аналітичні дані тощо.

5. Перелік графічного матеріалу: 9 таблиць, 17 рисунків (графіків, схем).

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за розділами):

– суть, класифікація та характеристика матеріальних витрат, як об'єкта обліку та аналізу;

- наукові засади обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання;
- фінансово-господарська діяльність ПрАТ «Первомайський МКК»;
- організація і методика аналітичного і синтетичного матеріальних витрат на ПрАТ «Первомайський МКК»;
- моніторинг аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК»;
- шляхи поліпшення облікового забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК»;
- напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК».

7. Календарний план виконання роботи:

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	16.09.2022-30.11.2022	01.10.2022
2	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
2.1	перший розділ	02.11.2022-23.05.2023	23.05.2023
2.2	другий розділ	24.05.2023-24.10.2023	24.10.2023
2.3	третій розділ	27.10.2023-11.12.2022	11.12.2022
3	Перевірка роботи на наявність академічного плагіату	18.12.2023-29.12.2023	02.01.2024
4	Попередній захист роботи	29.12.2023	19.01.2024
5	Отримання відгуку керівника роботи	29.12.2023	13.01.2024
6	Отримання зовнішньої рецензії	22.01.2024-26.01.2024	26.01.2024
7	Допуск до захисту завідувача кафедри	29.12.2023	19.01.2024
8	Захист дипломної роботи	01.02.2024-02.02.2023	01-05.02.2024

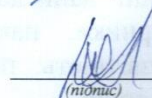
8. Дата видачі завдання: «01» жовтня 2023 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

(підпис)

Т.М. Паян
ініціали, прізвище

10. Керівник освітньої програми

(підпис)

Ю.І. Миск
ініціали, прізвище

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

М.Ю. Черв
ініціали, прізвище

езпечення уп
омайський МК
синтетичного
вління матері
авління матері
ичного забез
йський МКК».

к виконання пів роботи	
	факт
1.2022	01.10.
5.2023	23.05.
10.2023	24.10.
12.2022	11.12.
2.2023	02.01.
	19.01.
	13.01.
1.2024	26.01.
	19.01.
12.2023	01-05.02.

Т.М. Паян
ініціали, прізви
Ю.І. Миск
ініціали, прізви
М.Ю. Черв
ініціали, прізви

АНОТАЦІЯ

«Обліково-аналітичне забезпечення управління матеріальними витратами суб'єктів господарювання»

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному застосуванні інструментарію обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

Завданнями роботи є розкриття суті, класифікації та характеристика матеріальних витрат як об'єкта обліку та аналізу. Вивчення наукових засад обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання. Оцінка обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК». Виявлення шляхів поліпшення та напрямків підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти обліково-аналітичного забезпечення матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

Об'єктом дослідження виступають матеріальні витрати суб'єкта господарювання.

Базою дослідження виступає ПрАТ «Первомайський молоко консервний комбінат».

За результатами дослідження сформульовані удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами.

Одержані результати можуть бути використані підприємствами, організаціями та установами, що здійснюють управління матеріальними витратами.

Дипломна робота містить: 58 сторінок, 9 таблиць, 17 рисунків, 9 формул, список використаних джерел з 30 найменувань.

Ключові слова: матеріальні витрати, експортно-імпортні операції, фінансово-господарська діяльність, обліково-аналітичне забезпечення, облік і аналіз матеріальних витрат.

Рік виконання дипломної роботи: 2023 р.

Рік захисту роботи: 2024 р.

SUMMARY

«Accounting and analytical support for the managing material costs of economic entities»

The aim of the study is to theoretically substantiate and practically apply the toolkit of accounting and analytical support for managing the material costs of an economic entity.

The tasks of the work include revealing the essence, classification and characteristics of material costs as an object of accounting and analysis, studying scientific principles of accounting and analytical support for managing material costs of an economic entity, evaluating the accounting and analytical support for managing material costs at PJSC «Pervomaysky MKK», identifying ways to improve the directions to enhance the efficiency of analytical support for managing material costs at the enterprise.

The subject of research encompasses theoretical, methodological and applied aspects of accounting and analytical support for material costs of an economic entity.

The object of the study is the material costs of the economic entity.

The research is based on PJSC «Pervomaysky MKK».

The results of the research have led to improvements in the accounting and analytical support for managing material costs.

The obtained findings can be utilized by enterprises, organizations and institutions involved in the management of material costs.

The diploma thesis includes 58 pages, 9 tables, 17 figures, 9 formulas and a list of 30 references.

Key words: material costs, export-import operations, financial-economic activity, accounting and analytical support, accounting and analysis of material costs.

Year of completion of the work: 2023

Year of protection of work: 2024

Дипл
досліджен
забезпече
У ро
обліково-
суб'єкта
характери
наукові за
витратами
забезпече
МКК»;
ефективні
на підпри
Резул
визначаєт
обліково-
підприєм
контексті
Бухгалтер
забезпечи
Всі с
вчасно. В
методичн
екзамена
Марії – пр
Керівник
Висновок
після по
«19»
екзамена
Завідувач

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	5
1.1. Суть, класифікація та характеристика матеріальних витрат, як об'єкта обліку та аналізу.....	5
1.2. Наукові засади обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання.....	8
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ВИТРАТАМИ ПРАТ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ».....	13
2.1. Фінансово-господарська діяльність ПрАТ «Первомайський МКК».....	13
2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку матеріальних витрат на ПрАТ «Первомайський МКК»	22
2.3. Моніторинг аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК»	35
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ВИТРАТАМИ ПРАТ «ПЕРВОМАЙСЬКОГО МОЛОЧНОКОНСЕРВНОГО КОМБІНАТУ»	41
3.1. Шляхи поліпшення облікового забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК».....	41
3.2. Напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК» ..	46
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:	54

ВСТУП

В умовах сучасного господарювання, де динамічні зміни та конкурентний тиск є невід'ємною частиною бізнес-середовища, питання ефективного управління матеріальними витратами стають надзвичайно важливими для підприємств. Обліково-аналітичне забезпечення управління матеріальними витратами набуває ключового значення в забезпеченні стійкості та успішності суб'єктів господарювання.

Актуальність проблеми обліку та аналізу матеріальних витрат у сучасних умовах господарювання є невідомою, оскільки саме через цей аспект забезпечується ефективне управління ресурсами підприємства. Необхідність ретельного облікового та аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами визначається сучасними тенденціями розвитку економіки, підвищенням конкуренції та постійними змінами у законодавстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних та організаційно-методичних положень обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними ресурсами зробили: Бащук Ю.І., Левкулич В.В., Безродна Т.М., Бланк І.А., Вигівська І.М., Вольська В.В., Гладир Т.С., Голячук Н.В., Гуренко Т.О., Дерев'янка С.І., Липова А.С., Камінська Т.Г., Куць Т.В., Лень В.С., Мулик Я.І., Орлова К.Є., Перепелиця І.П., Ратушна О.П., Росола У.В., Суюсанова О.Л., Полікарпова О.С., Чубірка Г.І., Юзова Р.П.

Метою даного дослідження є теоретичне обґрунтування та практичне застосування інструментарію обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

Для досягнення цієї мети передбачається реалізація наступних завдань:

1. Розкриття суті, класифікації та характеристика матеріальних витрат як об'єкта обліку та аналізу.

2. Вивчення наукових засад обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

3. Оцінка обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК».

4. Виявлення шляхів поліпшення та напрямків підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на підприємстві.

Об'єктом дослідження є матеріальні витрати суб'єкта господарювання.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти обліково-аналітичного забезпечення матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

Базою дослідження послужить фінансова та господарська діяльність ПрАТ «Первомайський МКК».

Методи дослідження. У процесі вивчення проблеми використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз, синтез, порівняння, системний підхід та інші підходи, які дозволяють глибше розуміти та вивчати обрану тему.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних положень і вдосконаленні організаційно-методичного забезпечення обліку і аналізу управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання.

Інформаційною базою дослідження є статті, тези, словник, лекційні матеріали, збірники, накази, науково-практичні конференції, фінансово-господарська звітність підприємства.

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Роботу викладено на 57 сторінках друкованого тексту, містить 9 таблиць, 17 рисунків, 9 формули. Список джерел нараховує 30 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Суть, класифікація та характеристика матеріальних витрат, як об'єкта обліку та аналізу

Повна та своєчасна постачальна база матеріальних ресурсів є ключовою умовою для успішної діяльності будь-якого підприємства. Від неї значущо залежать можливості підприємства в плані збільшення прибутковості та рентабельності, скорочення витрат на виробництво та здатність конкурувати на ринку. Таким чином, забезпечення раціонального використання матеріальних ресурсів стає значущим фактором для підвищення ефективності господарської діяльності.

Дослідження з питань підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві проводили такі вчені, як Д. Д. Бауерокс, Є. В. Крикавський, Л. Б. Миротин, Л. С. Сергєєв, О. М. Тридід, А. Д. Чудаков, Т. Девенпорт, М. В. Бородатов, Е. Майер, Л. Н. Анікіна, Л. А. Сударєва та інші [26]. При визнанні значущого наукового внеску в дану галузь важливо зауважити, що складність та комплексність проблем, пов'язаних із забезпеченням ефективного формування та використання матеріальних ресурсів, виправдовують необхідність подальших наукових досліджень, зокрема, у напрямку вдосконалення теоретико-методичних основ управління матеріальними ресурсами на підприємстві, враховуючи специфіку його діяльності.

Ефективність виробництва прямо пов'язана з ключовою проблемою економіки – ефективним залученням та використанням обмежених ресурсів для задоволення існуючих потреб. Таким чином, забезпечення економії та раціонального використання ресурсів, включаючи матеріальні, стає однією з основних умов для підвищення ефективності виробництва загалом і господарської діяльності підприємства зокрема. Ресурси, які надходять на

підприємство, використовуються в процесі трансформації і ведуть до отримання конкретного результату. Цей процес можна схематично представити за допомогою рисунку 1.1.1

Рис.1.1.1 Місце ресурсів у системі управління підприємством

Джерело побудовано автором на основі [9].

«Категорія «ресурс» (від французького *resource* – засіб, запас джерело доходу) має універсальний, міждисциплінарний та багатоаспектний характер» [25,с. 6].

Дослідивши існуючі наукові підходи визначимо, що «матеріальні ресурси – це складова виробничих ресурсів, які беруть участь у процесі господарської діяльності протягом одного виробничого циклу, при цьому повністю змінюють свою форму та переносять свою вартість на витрати підприємства» [18]. Д.М. Розенберг дає наступний переклад англійського слова *resource*: «Resource – спосіб; засіб; ресурси; допоміжний засіб; природні ресурси. 1) загальноживане – все, що країна використовує для виробництва товарів і послуг (робоча сила, мінерали, нафта). 2) У торгівлі – виробник або оптовий продавець, у якого роздрібний продавець купує товари для продажу» [9, 3, с. 54].

Колектив авторів під керівництвом Л.І. Абалкіна подає таке визначення: «Ресурси економічні – фундаментальне поняття економічної теорії, що означає джерела, засоби забезпечення виробництва» [9].

Отже, можна визнати необхідність подальших досліджень щодо трактування концепції «ресурси підприємства», оскільки немає єдиної точки зору на це питання. Визначення цього поняття змінюється в контексті розвитку економіки та науково-технічного прогресу. З нашого погляду, визначення, запропоноване Л.І. Абалкіним, є найбільш загальним і, отже, залишається актуальним з часом. Крім того, розглядаючи класифікацію ресурсів, виокремлюють не лише природні, матеріальні, трудові і фінансові ресурси, але також інші, такі як нематеріальні, інформаційні ресурси та час як ресурс підприємства. Розглянемо сутність матеріальних ресурсів більш детально [9].

Матеріальні ресурси є важливим складовим елементом виробничого потенціалу підприємства. Цей компонент включає різні ресурси, такі як: енергія, паливо, матеріали, комплектуючі, сировина, напівфабрикати, які підприємство закуповує для забезпечення ефективного та безперебійного виробничого процесу. Ці ресурси визначаються як елементи, необхідні для виробництва продукції та забезпечення функціонування виробничої системи підприємства. Вони включають в себе всі необхідні матеріали та ресурси, необхідні для виробничої діяльності компанії.

Орлова К.Є. та Перепелиця І.П. у своїх Тезах на тему «Особливості управління матеріальними ресурсами промислового підприємства» присвячених до Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, до Дня науки у 2017 року розглядають поняття «матеріальні ресурси», що розділяють на два аспекти.

- у вузькому значенні матеріальні ресурси – це предмети праці, що перетворюють у процесі виробництва та з яких виготовляють продукцію на підприємстві;

- у широкому розумінні матеріальними ресурсами називають основні та оборотні засоби виробництва, що утворюють матеріально-речову базу підприємства.

Основні засоби доцільно виділяти та аналізувати окремо, включаючи їх у склад технічних ресурсів підприємства, тому об'єктом даного дослідження є матеріальні ресурси в межах оборотних активів підприємства.

З цієї позиції, основними характеристиками матеріальних ресурсів є:

- участь у процесі господарської діяльності протягом одного виробничого циклу, при цьому повна зміна своєї форми;
- повне перенесення вартості на продукцію протягом одного виробничого циклу.

Факторами впливу на процес використання матеріалів у підприємстві є: тип виробництва, об'єм виробництва, тривалість виробничого циклу, номенклатура та асортимент продукції, рівень завершеності та надійності продукції, що виготовляється [20].

Отже, у першому розділі дипломної роботи було розглянуто теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єктів господарювання. Було визначено, що матеріальні витрати є однією з найважливіших статей витрат підприємства, вони становлять значну частку у загальних витратах і мають суттєвий вплив на фінансові результати діяльності підприємства. Управління матеріальними витратами є важливим завданням, яке спрямоване на їх зниження та підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

1.2. Наукові засади обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання

Обліково-аналітична інформація — є джерелом знань, що надає інформацію про стан та тенденції розвитку системи безпеки підприємства. Вона утворюється в процесі функціонування трьох послідовно утворюваних управлінських функцій: обліку, аналізу та синтезу.

До основних функцій, обліково-аналітичного забезпечення системи

управління, належать:

- 1) інформаційна – забезпечення системи управління інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства;
- 2) облікова – достовірне та повне відображення фактів господарської діяльності підприємств;
- 3) аналітична – проведення на підставі даних обліку й звітності аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств [19, с. 160].

В сучасній економічній літературі різні науковці по-різному трактують значення «обліково-аналітичне забезпечення», яке на пряму залежить від об'єкта і предмета дослідження (табл. 1.2.1).

Таблиця 1.2.1

Трактування поняття «обліково-аналітичне забезпечення» у різних економічних дослідженнях

Зміст поняття «обліково-аналітичне забезпечення»	Автор
Процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості	Безродна Т. М. [2]
Процес безперервного та цілеспрямованого збору інформації, необхідних для здійснення аналізу і планування господарської діяльності при прийнятті управлінських рішень	Бланк І. А. [4]
Сукупність процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку, і проведеного на основі цієї інформації глибокого аналізу із застосуванням певних методів і прийомів	Вольська В. В. [8]
Компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дозволяє розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем	Голячук Н. В. [10]
Процес підготовки обліково-аналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості	Гуренко Т. О. [11]
Система збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості і якості для ведення господарської діяльності, зокрема, її управління	Камінська Т. Г. [15]
Сукупність обробленої облікової та не облікової інформації, призначеної для управління підприємством (організацією), напрямками його діяльності або його окремими об'єктами	Лень В. С. [17]

Збір, реєстрація, опрацювання облікової інформації на етапі бухгалтерського обліку, контроль і перевірка на етапі аудиту та аналіз, планування, прогнозування на етапі аналітичної роботи з метою надання користувачам достовірної і неупередженої інформації	Ратушна О. П. [23]
Сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних у обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнювальну згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями	Юзва Р. П. [30]

Джерело: сформовано автором на основі [2, 4, 8, 10, 11, 15, 17, 23, 30]

Процес управління – це діяльність, яка забезпечує реалізацію прийнятої організаційної структури, відображаючи хід виконання функцій управління і характеризуючи його динаміку. Він має своєрідний (унікальний) зміст, що зумовлений його природою, фазами та внутрішніми етапами здійснення, які передбачають певну послідовність дій у просторі та часі.

Основними складовими структури процесу управління є такі етапи: визначення мети впливу, аналіз ситуації, виявлення проблеми, прийняття управлінського рішення.

Встановлення мети впливу – найбільш відповідальний етап процесу управління, зумовлений цілями, які визначають при формуванні функцій і організаційної структури. Мета управління є основою для ефективного управління. Вона визначає напрям, зміст і методи управління, а також типи впливу, які можна використовувати для досягнення цієї мети.

Аналіз ситуації – це вивчення того, як керуючий вплив відповідає цілям управління. Цілі управління завжди є ідеальними, і реальний стан керованого об'єкта завжди відрізняється від них. Тому в процесі управління завжди виникають суперечності між ідеальним і реальним станом. Головна суперечність є найважливішою і визначає сутність основної проблеми, яка стоїть перед організацією. На її вирішення спрямовано керуючий вплив.

Виявлення проблеми – це важливий етап процесу управління, який дозволяє виявити розбіжність між бажаним і реальним станом керованого

об'єкта. Перелік проблем визначається на основі зіставлення цілей управління з реальною ситуацією. Якщо реальний стан не відповідає цілям, то це означає, що існує проблема, яка вимагає вирішення. Визначення проблеми є важливою сполучною ланкою в процесі управління. Цей етап дозволяє визначити напрямок руху керованого об'єкта до поставленої мети. Без визначення проблеми неможлива підготовка і прийняття ефективного управлінського рішення.

Управлінське рішення – кінцевий етап процесу управління, який визначає, керуючись планом дій, яким чином вирішити проблему, а також воно визначає як буде організована робота з виконання цього плану (розподіл обов'язків, ресурсів, термінів виконання).

Отже, суть обліково-аналітичного забезпечення полягає в об'єднанні облікових та аналітичних функцій, забезпеченні безперервності аналітичного процесу і використанні його результатів для прийняття ефективних управлінських рішень. Ця інформація має бути достовірною, зрозумілою, доцільною, суттєвою, оперативною, аналітичною та економічно обґрунтованою [16].

Мета обліково-аналітичного забезпечення – мінімізація фінансових ризиків та оптимізація виробничих витрат та витрат діяльності.

Основні підсистеми системи обліково-аналітичного забезпечення управління витратами наведено на (рис. 1.2.2).

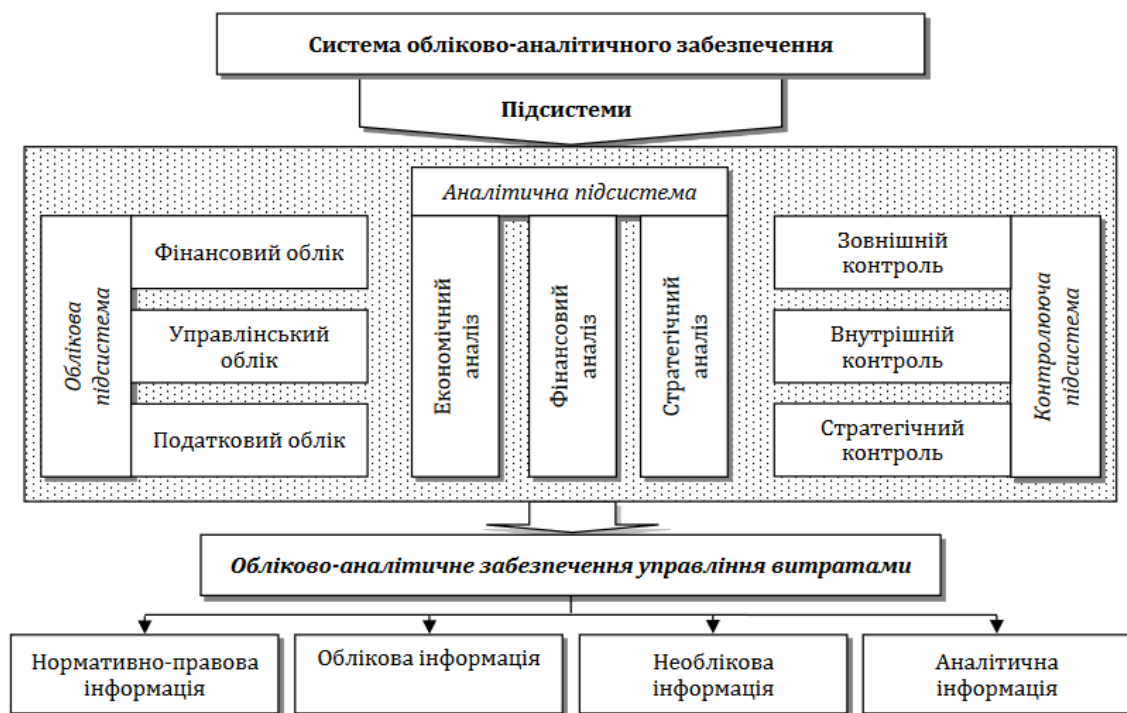

Рис. 1.2.2. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами.

Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами суб'єкта господарювання залежить від факторів, які впливають на собівартість та методи обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції. Ці фактори можуть бути зовнішніми та внутрішніми. Зовнішні фактори включають державне регулювання, привабливість ринку, ціни на матеріальні ресурси, темпи інфляції, рівень конкуренції, кон'юнктуру ринку, соціальні та політичні норми, системи і умови оподаткування. Внутрішні фактори включають масштаби виробництва, особливості організації виробництва, особливості технології виробництва, структуру виробничої програми підприємства, а також особливості облікової політики в частині витрат.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ВИТРАТАМИ ПРАТ «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ МОЛОЧНОКОНСЕРВНИЙ КОМБІНАТ»

2.1. Фінансово-господарська діяльність ПрАТ «Первомайський МКК»

В Україні одним з найбільших підприємств у переробці молока, є Первомайський молочноконсервний комбінат, будівництво якого розпочалось ще навесні 1952 року і тривало близько чотирьох років. У травні 1961 року підприємством було випущено понад 100 мільйонів банок молочної продукції. 1971 рік відзначився для комбінату пам'ятною подією, адже тоді було підприємству присвоєно знак якості, а за указом Президії Верховної Ради СРСР колектив комбінату було нагороджено орденами «Трудового червоного прапора», «Знак пошани», «Дружби народів», «Трудової слави 3 ступеня». У сьогоденні Товариство має великий перелік товарів, які щорічно отримують позитивні відгуки споживачів, та має нагороди на спеціалізованих виставках, конкурсах та дегустаціях [13].

400 тонн молока щоденно – рекордна кількість обробки сировини у 1989-1990 роках. Наступного року в Україні розпочалася приватизація державного майна даного підприємства і тільки у січні 1994 року майно викупили організації орендарів. У листопаді цього ж року комбінат зареєстровано Первомайським міськвиконкомом як Закрите акціонерне товариство «Первомайський МКК». Відповідно до Закону України від 17.09.2008 № 514-VI «Про акціонерні товариства», 6 травня 2011 року підприємство змінило найменування із «Закритого» на «Публічне» акціонерне товариство «Первомайський молочноконсервний комбінат». 8 травня 2018 року комбінат змінив назву на Приватне акціонерне товариство «Первомайський молочноконсервний комбінат» (надалі «Товариство») [6].

ПрАТ «Первомайський молочно-консервний комбінат» має 12 найменувань товару, але у масштабних торгових одиницях представлені три основні групи товарів –молоко, вершки, сир. А інші групи товарів не мають

пізнаваності та втрачають можливий рівень прибутку. «Молоко» є найбільшою групою, яка користується високим попитом у споживачів, адже сюди відноситься «зірковий товар» підприємства – згущене молоко. Асортиментна група «Сир» має не таку давню історію, не менш високоякісний товар, але має найменші обсяги виробництва. «Вершки» також сильна асортиментна група підприємства. Якість товару з точки зору експертів. За результатами тестування Центром експертиз «Тест» в 2018 році, Торгову марку «Первомайський МКК» відзначили стабільною якістю та товари цієї компанії отримали загальні оцінки «відмінно».

Комбінат має повний спектр допоміжних підрозділів: сертифіковану лабораторію, компресорний цех, електроцехи, паливний склад та автомобільний гараж з бензозаправною станцією, тарний цех, масло цех та склади, що територіально знаходяться у Миколаївській та Одеській областях. Також хочу звернути увагу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства. За даними рис. 2.1.1 можемо побачити значне зростання доходів Товариства від вивезеного товару із митної території України за кордон з 2016 року. Піковим показником для Товариства був 2018 рік, в якому відбувався експорт до країн: Кіпру, Молдови(Республіка), Грузії, Вірменії, США, Канади та Франції відповідно від більшого до меншого відсотку доходів, сума яких сягала приблизно 400 000-450 000 тис. грн [14].

Рис. 2.1.1. Зовнішньоекономічна діяльність ПрАТ «Первомайський МКК» у розрізі 2012- 2021 років.

Джерело: сформовано автором на основі: [14].

Згідно з рис. 2.1.1 можемо стверджувати, що і ввезений товар/ послуги із-за кордону теж виросли з 2016 року. За інформаційними даними: Кіпр, Грузія, Молдова(Республіка), Туркменістан, Ірак, Вірменія – країни з яких імпортували товари/послуги протягом останніх 5 років. У 2020 році обсяг імпорту досяг найбільшого показника – близько 20 000 тис. грн.

Проаналізуємо звіт про фінансові результати ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» (табл. 2.1.1).

Таблиця. 2.1.1

Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів за 2020-2022 рр., грн

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення			
				Абсолютне		Відносне	
				2021	2022	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	913 531	1 198 429	1 035 099	284 898	- 163 330	31,19	-13,63
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	-877 259	-1 180 358	-1 098 767	-303 099	81 591	34,55	-6,91
Валовий: Прибуток/збиток	36 272	18 071	-63 668	-18 201	-81 739	-50,18	-452,32
Інші операційні доходи	36 360	302 578	160 956	266 218	-141 622	732,17	-46,81
Адміністративні витрати	-9 914	-15 109	-14 461	-5 195	648	52,40	-4,29
Витрати на збут	-55 975	-79 635	-91 267	-23 660	-11 632	42,27	14,61
Інші операційні витрати	-30 858	-282 219	-68 041	-251 361	214 178	814,57	-75,89
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	-24 115	- 56 314	-76 481	-32 199	-20 167	133,52	35,81
Інші витрати			-14 354		14 354		
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	-24 115	-56 314	-90 835	-32 199	-34 521	133,52	61,30
Чистий фінансовий результат: збиток	-24 115	-56 314	-90 835	-32 199	-34 521	133,52	61,30

Джерело: сформовано автором на основі: [28, 27].

Аналізуючи склад фінансових результатів можна підмітити, що зменшення собівартості на 6,91%, зниження адміністративних витрат на 4,29%, збільшення витрат на збут на 14,61%, різке зменшення інших операційних витрат на 75,89%, збільшення фінансового результату від

операційної діяльності (збитку) на 35,81% та збільшення фінансових результатів до оподаткування (збитку) на 61,30% показує погіршення фінансового стану компанії, свідчить про несприятливий фінансовий рік. вказує на можливі труднощі у збуті продукції або неефективне використання ресурсів у цьому напрямку може вказувати на оптимізацію процесів або зменшення неефективних витрат, свідчить про труднощі в операційній діяльності та про ефективність управління адміністративними ресурсами.

Загальний аналіз вказує на погіршення фінансового стану компанії в 2022 році. Зменшення прибутку, збільшення витрат і збитків вказують на необхідність докладних заходів для виправлення ситуації.

За даними таблиці 2.1.1, фінансові результати підприємства від операційної діяльності підприємства у 2021 році був прибутковим на 76 481 грн, в той час як за 2022 рік цей показник суттєво погіршився і фінансовий результат став збитковим на суму 56 314 грн. Фінансові результати за 2022 рік формувалися за рахунок таких складових:

Дохід від реалізації продукції: розглянемо звіт 2021 року. В ньому зазначено, що виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) дорівнює 1 198 429,00 грн, тоді як у звіті 2022 року він має значення 1 035 099,00 грн. Також зазначимо що є відхилення у розмірі: -163 330,00 грн, та відносне відхилення: -13,63%, Частка Виручки від реалізації продукції у загальній сумі фінансових результатів становить 1 137,08% у 2022 році та 2 126,84% у 2021 році.

- Звіт 2021 року: $(1\,198\,429,00 / (-56\,314,00)) * 100 \approx -2\,126,84\%$

- Звіт 2022 року: $(1\,035\,099,00 / (-90\,835,00)) * 100 \approx -1\,137,08\%$

Можемо зробити висновок, що Виручка від реалізації продукції є найбільшою складовою фінансових результатів підприємства. Загальна сума Виручки від реалізації продукції зменшилась на 13,63%, що може бути показником або зниження обсягу продажів, або зменшення цін на продукцію. Частка Виручки у загальній сумі фінансових результатів

зменшилась від 2 126,84% до 1 137,08%, що свідчить про погіршення фінансового стану компанії та збільшення витрат порівняно із збитками.

Чистий дохід від реалізації продукції: у звітності 2021 року валовий прибуток: 18 071,00 грн, в той час як у звіті 2022 року він був збитковим і дорівнював: -63 668,00 грн. За даними таблиці відхилення має значення: -81 739,00 грн, а відносне відхилення: -452,32%. Валовий прибуток - друга за величиною складова фінансових результатів, її частка у загальній сумі фінансових результатів становить: -70,10% у 2022 році та 32,06% у 2021 році.

- Звіт 2021 року: $(18\,071,00 / 56\,314,00) * 100 \approx 32,06\%$

- Звіт 2022 року: $(-63\,668,00 / 90\,835,00) * 100 \approx -70,10\%$ (збиток)

Отже можемо зробити висновок, що валовий прибуток у 2021 році становив 32,06% від загальної суми фінансових результатів, але у 2022 році відбувся збиток, і його частка становить: -70,10%. Зменшення валового прибутку та його перетворення в збиток свідчать про труднощі у виробництві або збуті товарів чи послуг, що може бути пов'язане зі зниженням обсягів продажу чи збільшенням витрат на виробництво. Суттєве відносне відхилення що становить: -452,32% говорить про нестабільність фінансового стану підприємства та необхідність вжиття заходів для виправлення ситуації.

Інші операційні доходи - третя за величиною складова фінансових результатів, у звіті в рядку Інші операційні доходи зазначення суми в розмірі за 2021 рік 302 578,00 грн, відповідно Звіт 2022 року 160 956,00 грн. Відхилення становить -141 622,00 грн, Відносне відхилення -46,81%. Частка Інших операційних доходів у загальній сумі фінансових результатів становить:

- Звіт 2021 року: $(302\,578,00 / 56\,314,00) * 100 \approx 537,42\%$

- Звіт 2022 року: $(160\,956,00 / 90\,835,00) * 100 \approx 177,10\%$

Проаналізувавши дані, можна встановити, що Інші операційні доходи у 2021 році становили дуже велику частку від загальної суми фінансових результатів (понад 500%). Це може бути пов'язане з одноразовими чи неочікуваними операціями, які внесли значний внесок. У 2022 році частка

Інших операційних доходів зменшилася до приблизно 177,10%. Зменшення цього показника може свідчити про зниження обсягу таких операцій чи зміни у внутрішньому середовищі підприємства.

Рівень фінансових результатів характеризується такими показниками:

1) Рентабельність продажів - показує, яка частка виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) остається підприємству після покриття всіх витрат.

• 2021 рік: $(\text{Валовий прибуток} / \text{Чистий дохід від реалізації продукції}) * 100 = (18\,071 / 1\,035\,099) * 100 \approx 1,75\%$.

• 2022 рік: $(-63\,668 / 1\,198\,429) * 100 \approx -5,31\%$.

Згідно з розрахунком рентабельність продажів зменшилася з 1,75% у 2021 році до -5,31% у 2022 році.

2) Рентабельність активів – фінансовий показник, який визначає ефективність використання активів компанією для генерації прибутку. Цей показник вимірює, скільки кожен одиниця активу приносить доходу підприємству.

• 2021 рік: $(\text{Прибуток (рядок 2355)} / \text{Загальні активи (рядок 1195 (Баланс))}) * 100 = (-56\,314 / 1\,312\,768) * 100 \approx -4,29\%$.

• 2022 рік: $(-90\,835 / 1\,382\,940) * 100 \approx -6,57\%$.

Відповідно до розрахунку Рентабельність активів зменшилася з -4,29% у 2021 році до -6,57% у 2022 році, що свідчить про те, що підприємство витратило більше активів, ніж заробило при веденні своєї діяльності, що може бути ознакою проблем у фінансовому управлінні

3) Рентабельність капіталу – ключовим фінансовим показником, який вимірює ефективність використання власного капіталу компанією для заробітку прибутку. Цей показник вказує на те, як ефективно підприємство генерує прибуток для своїх власників чи акціонерів.

• 2021 рік: $(\text{Прибуток (рядок 2355)} / \text{Власний капітал (рядок 1495)}) * 100 = (-56\,314 / (-21\,758)) * 100 \approx 258,82\%$

- 2022 рік: $(-90\,835 / (-112\,594)) * 100 \approx 80,67\%$

Згідно з розрахунком рентабельність капіталу зменшилася з 258,82% у 2021 року до 80,67% у 2022 році.

Отже, рентабельність капіталу у 2021 році склала приблизно 258,82%, що є високим показником. Такий результат може свідчити про ефективне використання власних ресурсів підприємства для генерації прибутку. Однак важливо враховувати контекст і ситуацію в галузі або економіці загалом. 2022 рік: У 2022 році рентабельність капіталу значно знизилась і становить приблизно 80,67%. Це може свідчити про труднощі або втрати, які підприємство зазнало протягом року. Збитковий результат може викликати певні турбулентності чи труднощі в діяльності, що вимагає додаткового уважного аналізу та управлінських заходів.

Визначимо обсяги виробництва на основі чистого доходу від реалізації продукції, кількість вироблених одиниць товару або обсяг фізичного виробництва. Обсяг виробництва за 2022 рік: 1 035 099 грн, а за 2021 рік: 1 198 429 грн. Ці цифри вказують на вартість продукції, яку підприємство виробило і реалізувало протягом відповідних періодів.

Проаналізувавши Звіт незалежного аудитора щодо фінансової звітності за 2022 рік ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» хочу звернути увагу на деякі проблемні питання, що піднімає аудитор.

Відповідно до даного звіту Товариство:

- не створює резерв під очікувані кредитні збитки, що суперечить вимогам МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»
- відображає дебіторську заборгованість на суму 645 206 тис. грн., іншу поточну дебіторську заборгованість на суму 150 789 тис. грн. та дебіторську заборгованість за виданими авансами на суму 291 629 тис. грн.
- має заборгованість за банківським кредитом у сумі 58 402 тис. грн. не мала руху протягом 2019-2022 років і підлягає пере класифікації у довгострокову заборгованість.

Звіт аудитора вказує на кілька значущих ризиків суттєвого використання інформації у фінансовій звітності даного підприємства. Найбільш значущі серед них включають:

Ризик здатності підприємства продовжувати діяльність на безперервній основі:

- Можливість припинення діяльності підприємства може вплинути на правильність його фінансової звітності та оцінку його фінансового стану.

Ризик операцій з пов'язаними сторонами:

- Включає ризик отримання чи реалізації товарів, робіт, послуг за цінами, що відрізняються від звичайних цін.
- Ризик невідкриття або не повного розкриття інформації щодо пов'язаних осіб, операцій та залишків заборгованості з ними.

Ризик не застосування справедливої вартості до оцінки активів та зобов'язань:

- Включає можливість не відповідності облікової політики вимогам МСФЗ щодо оцінки по справедливій вартості.
- Недостатність відкритих ринкових даних та невірний вибір метода оцінки можуть призвести до викривлення фінансової звітності.

Ризик суттєвого викривлення інформації у зв'язку з шахрайством:

- Включає оцінювання ймовірності виникнення бізнес-ризиків та засобів контролю над шахрайством для забезпечення достовірності фінансової звітності.

Ризики, пов'язані з ІТ-середовищем:

- Включає можливі зміни або збої в ІТ-середовищі, необхідність внесення оновлень та можливість несвоєчасного їх внесення.
- Зміни або відмови в ІТ-системі можуть вплинути на надійність та точність фінансової звітності.

Рис.2.1.2 Ризики ПрАТ «Первомайський МКК» сформовані незалежним аудитором в ході перевірки підприємства за 2022 рік у 2023 році.

Джерело: сформовано автором на основі [21].

Ухвалою Господарського суду Миколаївської області від 12.07.2016 року за справою № 915/715/16 було порушено провадження у справі про банкрутство ПрАТ «Первомайський МКК». Сума вимог кредиторів за даною

справою станом на 31.12.2022 р. складає 217 480,6 тис. грн. Справа розглядається Господарським судом Миколаївської області (перша інстанція). Також в Господарському суді Миколаївської області розглядається справа № 915/1044/21 за позовом Головного управління державної податкової служби у Миколаївській області про стягнення податкового боргу в сумі 6 929 тис. грн. Рішення суду за даними справами станом на 31.12.2022 року не прийняті. Керівництво Товариства вважає, що фінансова звітність надає належне розкриття інформації про події та умови, що можуть поставити під значний сумнів продовжувати свою діяльність на безперервній основі та визнає, що виявлення суттєвої невизначеності є важливим для розуміння фінансової звітності користувачами та попереджає їх про цю проблему.

За відомостями звіту Фінансова звітність Товариства складена з урахуванням припущення про безперервність його діяльності. Це припущення передбачає, що Товариство зможе реалізувати свої активи та погасити свої зобов'язання в ході звичайної діяльності. Керівництво Товариства визнає існуючу значну невизначеність щодо майбутнього Товариства, пов'язану з вторгненням війська Російської федерації на територію України. Ця невизначеність стосується розвитку ситуації, тривалості конфлікту, його впливу на діяльність та персонал Товариства, а також на ліквідність та збереження активів.

Станом на 31 грудня 2022 року поточні зобов'язання ПрАТ «Первомайський МКК» перевищують його загальні активи, що свідчить про неспроможність Товариства в майбутньому реалізувати свої активи і погасити свої зобов'язання в ході звичайної діяльності. Власний капітал Товариства станом на 31 грудня 2022 року має від'ємне значення та складає 112 594 тис. грн, у т. ч. непокритий збиток 160 536 тис. грн. Чистий фінансовий результат за 2022 рік складає збиток в сумі 90 835 тис. грн, за 2021 рік збиток в сумі 56 314 тис. грн [21].

Отже, отримана інформація звіту аудитора підкреслює значний ризик і невизначеність щодо подальшої діяльності ПрАТ «Первомайський МКК» і вимагає уважного аналізу та управлінських рішень для забезпечення стабільності підприємства. Якщо підсумувати загальну інформацію можемо звернути увагу, що аналітичний облік матеріальних витрат ведеться для того, щоб забезпечити деталізацію інформації про фактичні витрати за видами, статтями, місцями їх виникнення, підрозділами підприємства та іншими ознаками. Натомість синтетичний облік матеріальних витрат ведеться для того, щоб забезпечити узагальнення інформації про фактичні витрати. У ПрАТ «Первомайський МКК» синтетичний облік матеріальних витрат ведеться на рахунку 20 «Витрати виробництва».

Наприкінці місяця на підставі даних аналітичного обліку матеріальних витрат складається зведений звіт про витрати виробництва. Звіт складається за такими статтями витрат: сировина і основні матеріали; паливо і енергія; відрахування на соціальні заходи; амортизація основних засобів; втрати від браку; інші витрати виробництва.

Дані зведеного звіту використовуються для аналізу витрат виробництва, а також для визначення собівартості продукції.

2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку матеріальних витрат на ПрАТ «Первомайський МКК»

Бабушак Юрій Іванович та Левкулич Вікторія Вікторівна в своїй роботі стверджують, «що одним із ключових етапів ведення господарської діяльності будь-якого підприємства несе потійні витрати, ефективність яких формується на основі складової -противитратного механізму, який забезпечує зменшення питомих виробничих витрат. Основною метою «противитратного механізму» має бути пошук резервів зниження витрат або собівартості продукції виробництва, підприємства, цеху, дільниці тощо» [1].

У своїй роботі вони звертають увагу на роздільність понять «витрати» з точки зору бухгалтерського обліку. «Істотна відмінність витрат від інших «витратних» категорій полягає у відображенні їх в обліку підприємства на момент споживання виробничий процес. В економічній науці уже довго точиться дискусія щодо ідентичності категорій «витрати» і «затрати». Один із варіантів розмежування понять запропонував О. Шпикуляк» (табл. 2.2.1).

Таблиця 2.2.1

Відокремлення категорій «витрат» та «затрат»

Витрати	Затрати
1. Вартісний показник. 2. Джерело: ресурси й активи. 3. Рівень: визначається технологією і організацією виробництва. 4. Вплив: продуктивність виробництва, конкурентоспроможність продукту. 5. Мінімізація: покращення техніко-технологічного оснащення й організації праці.	1. Натурально-речовий показник. 2. Джерело: вартість одиниці ресурсів й активів, вкладених у виробництво. 3. Рівень: визначається вартістю, ціною вхідних ресурсів. 4. Вплив: прибутковість бізнесу і цінова конкурентоспроможність товару. 5. Мінімізація: оптимізація затрат і постачання ресурсів за прийнятними цінами.

Джерело: сформовано автором на основі: [1].

Згідно НП(С)БО № 16 Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. У НП(С)БО 16 також наведено перелік витрат операційної діяльності що групуються за елементами економічної діяльності: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

До складу розділу «Матеріальні витрати» включається вартість ресурсів, витрачених на виробництво (за винятком продукції власного виробництва), таких як сировина і основні матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі виробів, паливо і енергія, будівельні матеріали, запасні частини, тара і тарні матеріали, а також допоміжні та інші матеріали.

Важливо зауважити, що вартість зворотних відходів, які утворюються під час виробництва, не враховується у розрахунках операційних витрат у розділі «Матеріальні затрати» [22].

Витрати підприємства – це витрати ресурсів, необхідних для виробництва продукції або надання послуг. Вони є важливою економічною категорією, яка відображає ефективність використання ресурсів.

Для ефективного управління витратами необхідно використовувати чіткі методологічні орієнтири. Вони повинні допомагати у розумінні сутності витрат та фактори, які на них впливають. Вони також повинні сприяти мінімізації витрат.

Аналіз, облік та контроль є тісно взаємопов'язаними процесами. Облік збирає інформацію про витрати, контроль порівнює фактичні витрати з плановими та нормативними, а аналіз на основі даних обліку та контролю встановлює причини відхилень та розробляє заходи щодо їх усунення.

Система управління витратами складається з таких елементів: інформаційне забезпечення, обліково-аналітичне забезпечення та управління витратами.

Інформаційне забезпечення надає інформацію, необхідну для прийняття рішень щодо витрат. Обліково-аналітичне забезпечення дозволяє менеджерам аналізувати витрати та виявляти відхилення від встановлених норм. Керування витратами передбачає розробку та реалізацію заходів щодо зниження витрат.

На рисунку 2.2.1 представлені системи інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управління витратами ПрАТ «Первомайський МКК». Інформаційні потоки між різними елементами системи позначені стрілками. Інформаційне та обліково-аналітичне забезпечення управління витратами через їх особливу важливість та значущість в управлінні витратами, виділені в окремі блоки. Пронумерованими стрілками позначені інформаційні потоки каналів процесу реалізації керуючих впливів: 1-прямий

вплив суб'єкта управління на об'єкт (власне процес управління) та 2-зворотний зв'язок (зовнішній потік) [1].

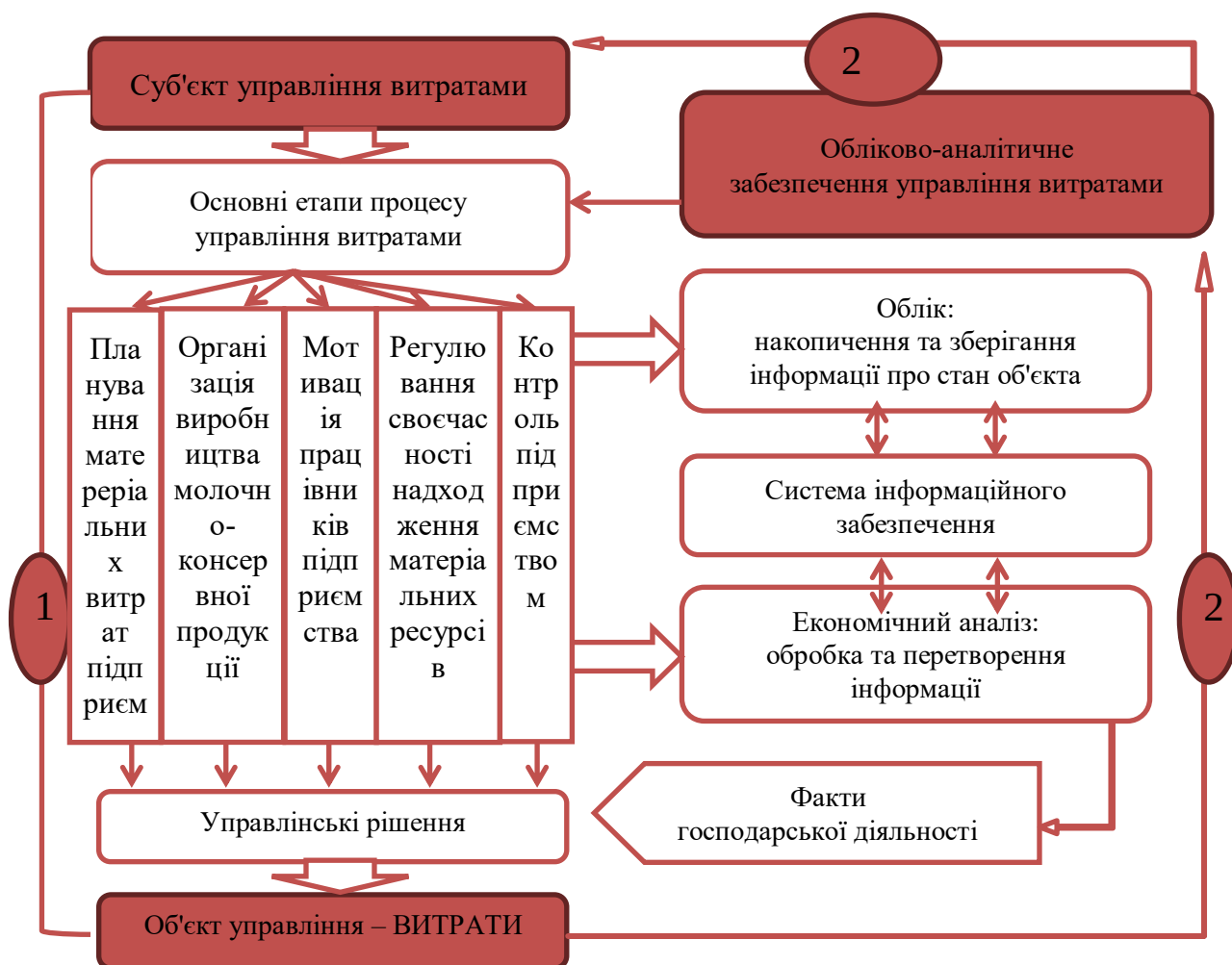

Рис.2.2.1 Обліково-аналітичне забезпечення в управлінні витратами

ПрАТ «Первомайський ММК» [1].

Джерело: сформовано автором.

Для того, щоб підприємство було успішним у довгостроковій перспективі, необхідно ефективно вміти управляти стратегічними витратами. Для ефективного стратегічного управління витратами необхідно розуміти, як витрати впливають на діяльність підприємства. На основі цього розуміння можна розробити стратегію, яка допоможе підприємству досягти своїх довгострокових цілей.

Облік матеріальних витрат на підприємствах здійснюється у відповідності з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Матеріальні витрати поділяються залежно від:

Місця використання:	• витрати виробництва (виготовлення продукції, використання робіт, надання послуг) • витрати обігу (реалізація продукції, використання робіт, надання послуг)
Способу включення до собівартості продукції	• прямі матеріальні витрати (відносять до конкретного об'єкта витрат) • непрямі матеріальні витрати (не можна безпосередньо віднести до конкретного об'єкта витрат і розподіляються на основі певної бази розподілу)

Рис. 2.2.2 Залежність матеріальних витрат від факторів впливу

Джерело: сформовано автором на основі [1]. Організація **аналітичного і синтетичного обліку** матеріальних витрат є важливим етапом фінансового обліку підприємства, спрямованим на ефективний контроль і управління ресурсами. Для ефективного контролю за рухом та використанням матеріалів на підприємстві використовується **аналітичний облік**.

Таблиця 2.2.2

Документи з відпуску виробничих запасів

Форма	Назва	Призначення документа
М-8, 9, 28, 28а	Лімітно-забірна картка	Використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотримання встановлених лімітів їх відпуску. Зазначається місячний ліміт відпуску цеху.
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий випуск) матеріалів	Оформлюється при разовому відпуску запасів для виробничих та господарських потреб.
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Використовується для разового відпуску запасів всередині підприємства.
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу	Складається завскладом (комірником) відпуску запасів всередині підприємства.
М-19	Матеріальний звіт	Складається МВО і передається до бухгалтерії; відображає рух запасів на складі за певний період.

Джерело: сформовано автором на основі [7]. Цей вид обліку базується на веденні карток складського обліку (ф. №М-11), які відображають рух кожної одиниці матеріальних цінностей. У картці реєструються надходження, вибуття та залишки матеріалів (табл.2.2.2).

Для реєстрації надходжень використовуються документи (табл. 2.2.3), такі як прибуткова накладна (ф. №М-4), акцизна накладна та транспортна накладна. Щодо витрат, то для списання матеріалів використовуються вимога-накладна (ф. №М-2) та накладна на передачу матеріалів в межах підприємства (ф. №М-15).

Таблиця 2.2.3

Документи з надходження виробничих запасів

Форма	Назва	Призначення документа
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли	Застосовується для реєстрації транспортних документів, пов'язаних з отриманням вантажів та оприбуткуванням їх на склад підприємства.
М-2, 26	Довіреність	Призначена для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів.
М-2а	Акт списання банків довіреностей	Призначений для списання використаних банків відомостей.
М-3	Журнал реєстрації довіреностей	Призначений для реєстрації виданих довіреностей.
М-4	Прибутковий ордер	Використовується на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні запасів з переробки.
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується при прийнятті запасів, якщо є розбіжність з документами постачальника, або коли виробничі сапаси надійшли без документів. Використовується для обліку надходження запасів і для направлення листа-претензії постачальнику.
М-12	Картка складського обліку матеріалів	Використовується для обліку виробничих запасів на складі.
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку.
М-16	Матеріальний ярлик	Використовується для позначення одиниць запасів.

Джерело: сформовано автором на основі [7].

Дані документування обліку запасів відображені в облікових регістрах: Журнал 5, Журнал 5А та Відомість 5.1 аналітичного обліку запасів – записи в регістрах ведуться на підставі первинних та зведених облікових документів.

Синтетичний облік призначений для отримання загальної інформації про витрати підприємства на придбання та використання матеріальних цінностей. Для цього використовуються синтетичні рахунки, серед яких основні:

- 20 «Виробничі запаси» - рахунок для обліку матеріальних цінностей, що використовуються у виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг).
- 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» - рахунок, що використовується для обліку невеликих та швидкозношуваних предметів, які не включені до складу виробничих запасів, але використовуються в процесі виробництва, надання послуг чи інших операцій.
- 28 «Товари» - рахунок для обліку матеріальних цінностей, що призначаються для продажу.

Матеріальні витрати на підприємстві нараховуються відповідно до даних аналітичного обліку. При цьому витрати на придбання матеріальних цінностей враховують ціну їх придбання, включаючи транспортні та інші супутні витрати. Витрати на використання матеріальних цінностей нараховуються при їх вибутті зі складу.

Матеріальні витрати представлені у фінансовій звітності підприємства через різні форми. У звіті про фінансові результати (форма №2) вони включаються до складу собівартості реалізованої продукції, робіт чи послуг. При цьому їх детальне відображення можна побачити у II розділі звіту про фінансові результати, а саме в «елементах операційних витратах».

У балансі (форма №1) матеріальні витрати відображаються, як складова оборотних активів.

Організація аналітичного і синтетичного обліку матеріальних витрат на підприємстві повинна забезпечувати:

- Точність і повноту обліку матеріальних витрат.
- Швидкий доступ до інформації про матеріальні витрати.
- Зручність використання інформації про матеріальні витрати для управління підприємством.

У сучасному світі бухгалтера існує перелік програм (табл. 2.2.2), які надають комплексні рішення для обліку, фінансового аналізу та звітності, сприяючи автоматизації бухгалтерських процесів і забезпечуючи надійну та ефективну роботу бухгалтерії.

Таблиця 2.2.2

Сучасні програми бухгалтера для відображення матеріальних витрат підприємства

№	Назва програми	Опис
1.	1С:Бухгалтерія	Одна з найпопулярніших бухгалтерських програм в Україні. <i>Сильні сторони:</i> Широкий функціонал для повного циклу бухгалтерського обліку, можливість інтеграції з іншими програмами, електронний обмін документами, велика спільнота користувачів.
2.	BAS Бухгалтерія	Бухгалтерська програма, яка дозволяє вести облік матеріальних витрат у відповідності з чинним законодавством України. <i>Сильні сторони:</i> Легкий та зручний інтерфейс, висока швидкість обробки даних, автоматизація багатьох рутинних операцій, можливість гнучкого налаштування.
3.	M.E.Doc	Програма для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку. <i>Сильні сторони:</i> Широке поширення в Україні, висока сумісність з податковим законодавством, електронний звітний обмін, великий вибір додаткових модулів.
4.	Zvit	Програма для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку. <i>Сильні сторони:</i> Зручний інтерфейс, спрощений процес складання та подачі звітності, великий вибір звітів та можливість автоматизації деяких процесів.
5.	Bookkeeper	Хмарна бухгалтерська програма. <i>Сильні сторони:</i> Легкий у використанні та доступний онлайн, спрощений функціонал для малих бізнесів, можливість ведення бухгалтерії без глибоких фахових знань.

Джерело: сформовано автором.

Ці програми дозволяють вести аналітичний і синтетичний облік матеріальних витрат, відображати матеріальні витрати у складі собівартості

продукції (робіт, послуг), а також отримувати звіти про матеріальні витрати. Поетапне відображення матеріальних витрат підприємства в програмі BAS Бухгалтерія:

Етап 1. Придбання матеріалів

Першим етапом відображення матеріальних витрат є придбання матеріалів. Придбання матеріалів може бути здійснено в рамках господарської операції «Придбання товарів і послуг».

Для відображення придбання матеріалів в програмі BAS Бухгалтерія необхідно створити документ «Придбання товарів і послуг» (рис. 2.2.2). Для цього в меню програми потрібно перейти в розділ «Покупки» > «Документи» > «Придбання товарів і послуг».

N	Номенклатура	Кількість	Од.	К.	Ціна з ПДВ	Сума з ПДВ	% ПДВ	Сума ПДВ	Всього	Розниця	Підлягає гр.
1	Кондиціонер SAMSUNG AQ67U...	50,000	шт	1,000	3 945,00	197 250,00	20%	32 875,00	197 250,00	281	Опод. ПДВ

Рис.2.2.2 Вікно «Придбання товарів і послуг» в програмі BAS Бухгалтерія.

Джерело: сформовано автором за даними [24].

Документ можна ввести на підставі Довіреності. У вікні документа «Придбання товарів і послуг» слід заповнити такі поля: **Дата:** дата придбання матеріалів, **постачальник:** постачальник матеріалів., **номенклатура:** номенклатура матеріалів, **кількість:** кількість матеріалів., **ціна:** ціна матеріалів, **сума:** сума матеріалів. (рис.2.2.3).

Надходження дод. витрат Д0000000002 від 26.01.2015 16:00:12

Провести та закрити | Записати | Провести | Створити підставу | Дод. витрати

Номер: Д0000000002 | від: 26.01.2015 16:00:12 | Організація: Добро

Сума з ПДВ: 180.00 | Баланс: Грузоперевезки

Спосіб розподілу: По сумі | Договір: Основний договір

% ПДВ: 20% | Сума ПДВ: 30.00 | Документ розподілу: Ця версія ПДВ

Зміст: Доставка по поштовою територією України - 1

N	Комплектатура	Кількість	Од.	К.	Сума товару	Дод. витрати з ПДВ	Сума ПДВ	Документ партії	Рішок
1	Порошок "British Vite"	200.000	рул	1.000	200.00			Надходження това...	201
2	Текстиль фланель	250.000	м2	1.000	250.00			Надходження това...	201

Всього: 180.00 UAH | ПДВ (у т.ч.): 30.00 UAH

Коментар: | Відповідальний: Абдуллаєв Юрій Володимирович

Рис.2.2.3 Заповнення вікна «Придбання товарів і послуг» в програмі
BAS Бухгалтерія

Джерело: сформовано автором за даними [5].

Після заповнення всіх необхідних полів натисніть кнопку «Записати».

В результаті в програмі BAS Бухгалтерія будуть сформовані проводки:

- Дт 631 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» - Кт 311 «Готівкові кошти в національній валюті» - оплата матеріалів постачальнику.
- Дт 201 «Сировина і матеріали» - Кт 631 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» - оприбуткування матеріалів.

Етап 2. Випуск продукції

Після придбання матеріалів їх можна використовувати для виготовлення продукції. Для відображення випуску продукції в програмі BAS Бухгалтерія необхідно створити документ «Виробництво». Для цього в меню програми перейдіть в розділ «Виробництво» > «Документи» > «Виробництво».

Також для подальшого відображення операцій із випуску продукції, надання внутрішніх виробничих послуг, для зменшення/збільшення матеріальних витрат, розподілу прямих витратах на випуск продукції тощо, використовують документ «Звіт виробництва за зміну». Створити даний

документ можна у розділі «Виробництво» > «Випуск продукції» > «Звіти виробництва за зміну» > Створити (рис.2.2.4).

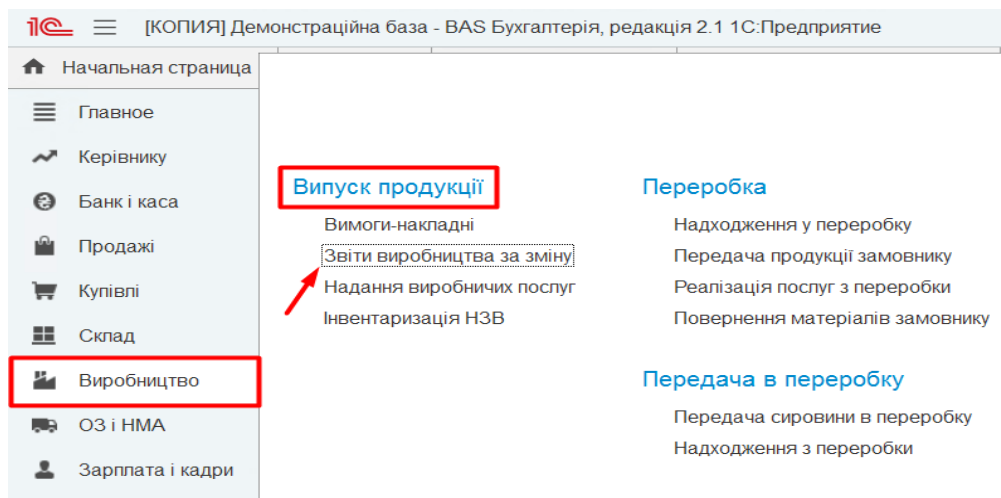

Рис 2.2.4 Закладка «Виробництво» в програмі BAS Бухгалтерія

Джерело: сформовано автором за даними [12].

Для оприбуткування випуску продукції виробленої в цеху використовується перша вкладка - «Продукція» У вікні документа заповніть такі поля: **Дата:** дата випуску продукції, **вид виробництва:** вид виробництва, в якому були використані матеріали, **номенклатура:** номенклатура виробленої продукції, **кількість:** кількість виробленої продукції, **ціна:** ціна виробленої продукції, **сума:** сума виробленої продукції (рис. 2.2.5).

Якщо для виготовлення продукції були використані матеріали, то встановіть галочку «Списати матеріали». При цьому з'явиться закладка «Матеріали».

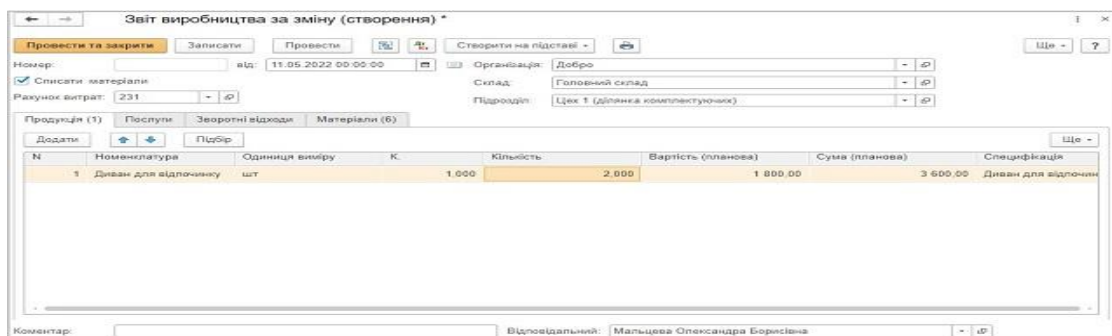

Рис. 2.2.5 Закладка «Звіт виробництва за зміну», заповнення вкладки

«Продукція» в програмі BAS Бухгалтерія.

Джерело: сформовано автором за даними [12].

У вікні закладці «Матеріали» заповніть такі поля: **Номенклатура:** номенклатура матеріалів, що використовуються для виготовлення продукції, **кількість:** кількість використаних матеріалів, **ціна з ПДВ:** ціна використаних матеріалів, **сума:** сума використаних матеріалів.

Після заповнення всіх необхідних полів натисніть кнопку «Записати».

При створенні документа «Виробництво» в програмі BAS Бухгалтерія будуть сформовані проводки:

- Дт 231 «Основне виробництво» - Кт 201 «Сировина і матеріали» - списання матеріалів, використаних для виготовлення продукції.
- Дт 231 «Основне виробництво» - Кт 26 «Виробничі витрати» - списання інших витрат, пов'язаних з виробництвом продукції.
- Дт 231 «Основне виробництво» - Кт 232 «Допоміжне виробництво» - списання витрат на допоміжне виробництво.
- Дт 231 «Основне виробництво» - Кт 233 «Обслуговування виробництва» - списання витрат на обслуговування виробництва.
- Дт 231 «Основне виробництво» - Кт 234 «Втрати від браку» - списання витрат від браку.

На підставі документу «Звіт виробництва за зміну» в програмі BAS Бухгалтерія можна створити документ «Вимогу-накладну» та «Реалізацію послуг з переробки».

Етап 3. Реалізована продукція

Після випуску продукції її можна реалізувати. Для відображення реалізації продукції в програмі BAS Бухгалтерія необхідно створити документ «Реалізація товарів і послуг» (рис. 2.2.6). У програмі відображається факт продажу товару або послуги покупцю. Даний документ можна створити на підставі «Рахунку на оплату покупцю» за умови, що такий рахунок виставлявся або «Надходження товарів і послуг», якщо номенклатура для продажу, аналогічна придбаній.

Рис 2.2.6 Закладка «Реалізація товарів і послуг» в програмі BAS Бухгалтерія

Джерело: сформовано автором за даними [24].

Для відображення реалізації продукції в програмі BAS Бухгалтерія необхідно створити документ «Реалізація товарів і послуг». Для цього в меню програми перейдіть в розділ «Продажі» > «Документи» > «Реалізація товарів і послуг» > «Створити».

У вікні документа «Реалізація товарів і послуг» заповніть такі поля: **Дата:** дата реалізації продукції, **покупець:** покупець продукції, **номенклатура:** номенклатура реалізованої продукції, **кількість:** кількість реалізованої продукції, **ціна з ПДВ:** ціна реалізованої продукції, **сума:** сума реалізованої продукції (рис. 2.2.7)

N	Номенклатура	Кількість	Од.	Ж.	Ціна з ПДВ	Сума без ПДВ	Знижка	Су
1	Холодильник NORD ...	5,000	шт	1,000	6 500.00	32 500.00		
2	Чайник BINATONE C...	30,000	шт	1,000	900.00	27 000.00		
3	Чайник BINATONE C...	30,000	шт	1,000	850.00	25 500.00		
4	Кондиціонер SAMS...	5,000	шт	1,000	18 000.00	90 000.00		

Рис 2.2.7 Заповнення вкладки «Реалізація товарів і послуг» в програмі BAS Бухгалтерія [24]

Джерело: сформовано автором за даними [24].

Дану табличну частину можна заповнити вручну через кнопки «Додати» чи «Підбір», або додати номенклатуру через кнопку «Заповнити» - обравши Додати з надходження/Заповнити за надходженням/ Заповнити за рахунком. У разі ручного заповнення документів, вказуємо кількість та, якщо у картці номенклатури не вказані: ціни, рахунки обліку номенклатури, схеми реалізації та податкове призначення. Можна також зазначити суму знижки. Сума, ПДВ та Сума з ПДВ розраховується програмою автоматично. Надрукувати з екранної форми документа «Реалізації товарів і послуг» в програмі BAS Бухгалтерія можна: видаткову накладну, акт надання послуг та товарно-транспортну накладну типових форм.

Отже, при відображенні матеріальних витрат у програмах обліку бухгалтери повинні дотримуватися таких правил: матеріальні витрати повинні відображатися в обліку в момент їх фактичного вибуття зі складу. Матеріальні витрати повинні відображатися в обліку в сумі, що дорівнює їх фактичній вартості. Матеріальні витрати повинні відображатися в обліку в складі собівартості продукції (робіт, послуг), на виробництво яких вони були використані.

2.3. Моніторинг аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК»

Серед постачальників ПрАТ «Первомайський МКК» можна виділити постачальників сировини та постачальників обладнання. 100% молока, яке надходить на комбінат – це молоко виключно з молочних ферм Харківської, Луганської, Донецької областей. Станом на 2023 рік дані області входять в перелік областей на яких ведуться активні бойові дії. Співпраця з молочними фермами полягає не тільки в пропозиції кращої ціни за молоко вищого і першого сорту. ПрАТ «Первомайський МКК» надає професійну допомогу в технічному оснащенні майданчиків прийому і зберігання молока танкерами-охолоджувачами шведської компанії «De Laval», технічний сервіс та

забезпечення витратними матеріалами, а так само забезпечення миючими та дезінфікуючими засобами.

Для розрахунку ефективності використання ресурсів за допомогою вказаних у таблиці даних, ми можемо використовувати відношення виручки до витрат на збут та адміністративні витрати. Формула для цього розрахунку виглядає так:

Ефективність використання ресурсів = (Чистий дохід від реалізації продукції/(Витрати на збут + Адміністративні витрати)) * 100 = $(1\,035\,099 / (-91\,267 + (-14\,461))) * 100 = 1\,035\,099 / (-105\,728) * 100 \approx -979,4\%$.

Отримане значення від'ємне, що може вказувати на те, що витрати перевищують прибуток, що може бути результатом несприятливої фінансової ситуації або неправильної стратегії управління витратами.

Ключові показники ефективності, які ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» вибирає для використання, залежать від його стратегічних цілей і пріоритетів. Наприклад, якщо компанія прагне збільшити свою прибутковість, вона може зосередитися на таких показниках, як рентабельність продажів, рентабельність активів і рентабельність капіталу. Якщо компанія прагне розширити свій асортимент продукції, вона може зосередитися на обсязі виробництва і асортименті продукції.

Ключові показники ефективності методики оцінки стану організації планування матеріальними витратами ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» можна поділити на кілька основних груп:

1. Фінансові показники:

- Рівень матеріальних витрат (відношення матеріальних витрат до обсягу виробництва);
- Зниження матеріальних витрат (відсоток зниження матеріальних витрат порівняно з попереднім періодом).

2. Процесні показники:

- Оперативність розробки планових показників матеріальних витрат (термін розробки планових показників матеріальних витрат);

- Ефективність системи контролю за виконанням планових показників матеріальних витрат (відсоток виконання планових показників матеріальних витрат).

Ці показники дозволяють оцінити ефективність системи планування матеріальними витратами з точки зору фінансових результатів і процесів, що відбуваються в компанії.

Фінансові показники відображають загальний стан організації планування матеріальними витратами. Рівень матеріальних витрат показує, скільки матеріальних ресурсів витрачається на одиницю продукції. Зниження матеріальних витрат показує, наскільки ефективно компанія використовує матеріальні ресурси.

Процесні показники відображають, наскільки ефективно розробляються та виконуються планові показники матеріальних витрат. Оперативність розробки планових показників матеріальних витрат показує, наскільки швидко компанія реагує на зміни в ринкових умовах. Ефективність системи контролю за виконанням планових показників матеріальних витрат показує, наскільки добре компанія контролює витрати на матеріальні ресурси.

Для кожного з цих показників можна встановити конкретні цілі та завдання. Наприклад, компанія може встановити ціль знизити рівень матеріальних витрат на 5% протягом наступного року. Для досягнення цієї цілі компанія може розробити і впровадити заходи щодо підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Оцінка стану організації планування матеріальними витратами за допомогою КРІ дозволяє компанії визначити, наскільки ефективно працює її система планування матеріальними витратами, і вжити заходів для її вдосконалення.

Для оцінки впливу різниці між відносним приростом витрат за період 2021-2022 років на ефективність ПрАТ «Первомайський МКК», відстежемо наявну річну фінансову звітність, а саме розділ II. «Елементи операційних витрат» та сформуємо таблицю 2.3.1 в якій розглянемо витрати

підприємства в розрізі 2020-2022 року та розрахуємо відносний приріст підприємства для зручності подальшого дослідження.

Таблиця 2.3.1

Операційні витрати ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Назва статті	М1	М2	М3	Приріст відносний, %	
	2020	2021	2022	2021	2022
Матеріальні затрати	552 770	891 714	790 465	46,93	-12,04
Витрати на оплату праці	47 592	56 601	55 416	17,29	-2,12
Відрахування на соціальні заходи	17 962	11 732	11 540	-41,96	-1,65
Амортизація	12 575	13 188	7 055	4,76	60,59
Інші операційні витрати	5 866	163 653	212 991	186,16	26,20
Разом	636 765	1 136 888	1 077 467	56,39	-5,37

Джерело: сформовано автором на основі: [28, 27].

Для розрахунку відносного приросту операційних витрат на підприємстві скористаємось формулами, де показники взяті відповідно до таблиці даних:

$$\text{Відносний приріст у 2021 році} = \frac{M2 - M1}{(M2 + M1)/2} * 100$$

$$\text{Відносний приріст у 2022 році} = \frac{M3 - M2}{(M3 + M2)/2} * 100$$

Відповідно до таблиці можемо стверджувати, що «Матеріальні затрати» у 2021 році мали значний приріст на 46,93%, тоді як у 2022 році відбулась негативна динаміка показника і витрати зменшились зріс на 101 258 грн, або на 12,04%. Також спостерігається суттєве зменшення «Амортизації», яке погіршило всій показник на -60,59% за 2022 рік, тоді як у 2021 році амортизаційні витрати мали позитивний показник приросту. Також у 2022 році відбулося зменшення витрат на оплату праці персоналу, зменшення соціальних витрат, що може в майбутньому впливати на задоволення працівників, а також підприємством було збільшено інші операційні витрати, з'ясування яких допоможе оптимізувати витрати підприємства.

Для більш детального дослідження витрат хочу відобразити структуру витрат підприємства за 2021 рік та 2022 рік у круговій діаграмі (рис. 2.3.1 та рис. 2.3.2) відповідно.

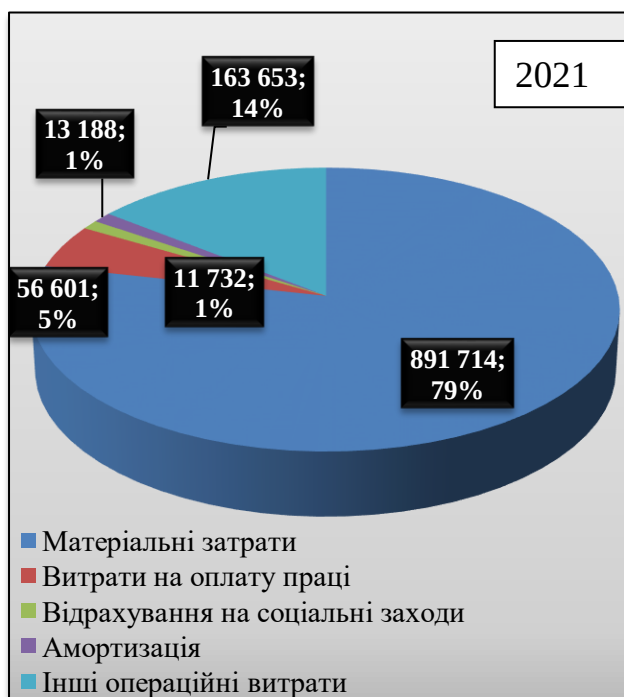

Рис. 2.3.1 Структура операційних витрат 2021 року

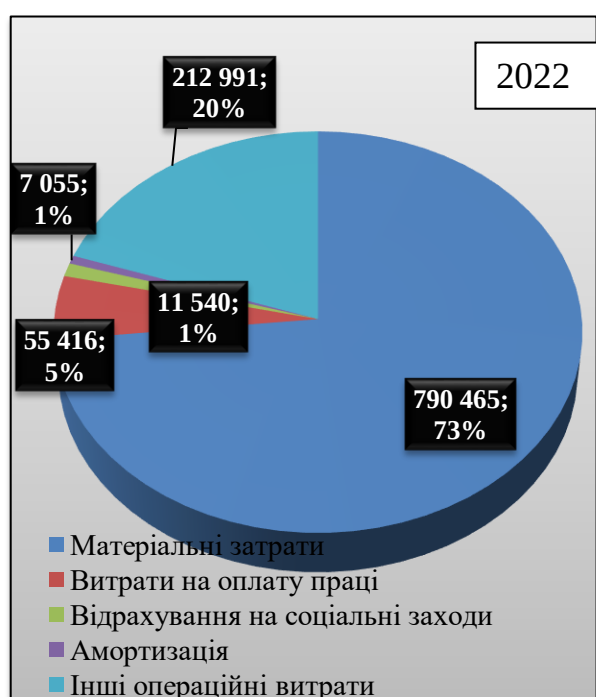

Рис. 2.3.2 Структура операційних витрат 2022 року

Джерело: сформоване автором на основі [28, 27].

Рівень матеріальних затрат ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» у 2021 році та 2022 році відносно всіх витрат займає перше місце і сягає 79% та 73% відповідно. Другу сходинку по кількості грошових витрат на підприємстві займають інші операційні витрати, які в 2021 році сягають 14% від загальної кількості та у 2022 році – 20%. Витрати на оплату праці у 2021 та 2022 році займають 3-є місце, так як відсоток їхньої частки від витрат – 5%. Всі інші витрати мають 1% впливу на загальні витрати.

Зростання Матеріальних витрат та його високий кількісний показник пов'язаний з такими факторами:

- Зростання цін на молоко та інші молочні продукти;
- Збільшення обсягу виробництва продукції;
- Порушення технології виробництва.

Ось деякі конкретні заходи, які ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» може вжити для зниження рівня матеріальних витрат:

1. Перейти на закупівлю сировини та матеріалів у постачальників з більш низькими цінами. Для цього компанія може провести тендери серед постачальників і вибрати найбільш вигідних. Також компанія може вести переговори з постачальниками про зниження цін.

2. Оптимізувати склад продукції, що випускається. Компанія може провести аналіз попиту на свою продукцію і визначити, які продукти є найбільш затребуваними. На основі цього аналізу компанія може скоротити випуск малозатребуваної продукції.

3. Впровадити заходи щодо підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. Компанія може впровадити такі заходи, як:

- Впровадження ресурсозберігаючих технологій;
- Перехід на автоматизовані системи управління виробництвом;
- Підвищення кваліфікації працівників.

Впровадження цих заходів дозволить ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» знизити рівень матеріальних витрат і підвищити свою конкурентоспроможність. Ефективність системи контролю за виконанням планових показників матеріальних витрат ПрАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат» є високою. Це пов'язано з тим, що компанія має добре налагоджену систему контролю за виконанням планових показників.

Отже, система інформаційного та обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на ПрАТ «Первомайський МКК» є досить розвиненою, але має ряд недоліків, які необхідно усунути. Для цього пропонується впровадити заходи, спрямовані на удосконалення системи бюджетування, аналітики та контролінгу витрат.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ВИТРАТАМИ ПРАТ «ПЕРВОМАЙСЬКОГО МОЛОЧНОКОНСЕРВНОГО КОМБІНАТУ»

3.1. Шляхи поліпшення облікового забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК»

У сучасних умовах глобалізації та конкуренції питання ефективного управління ресурсами стає ключовим завданням для підприємств різних галузей. Одним із критичних аспектів цього управління є планування матеріальних витрат, що визначає ефективність використання обмежених ресурсів для досягнення стратегічних цілей організації.

Методика оцінки стану організації планування матеріальними витратами стає важливим інструментом для підприємств, що прагнуть до оптимізації витрат, підвищення продуктивності та забезпечення стабільності в умовах змінного бізнес-середовища. У даному дослідженні буде проведено аналіз основних аспектів цієї методики, її етапів та практичних застосувань на прикладі успішних підприємств.

Необхідність вдосконалення планування матеріальних витрат стає ключовою у забезпеченні стійкого розвитку підприємств та адаптації до змінного економічного середовища.

Матеріальні витрати є ключовим елементом фінансової діяльності будь-якого підприємства. Ефективне планування цих витрат визначає конкурентоспроможність та стабільність підприємства в умовах ринкової конкуренції.

Матеріальні витрати включають в себе різні види витрат, такі як закупівля сировини, комплектуючих, транспортування та зберігання матеріалів. Планування цих витрат передбачає визначення потреб у ресурсах, встановлення бюджетів та розподіл коштів між різними видами матеріальних

ресурсів. Основною метою планування є оптимізація використання ресурсів та забезпечення їхньої ефективності.

Оцінка ефективності організації планування матеріальними витратами є критичною для успішності підприємства. Недоцільне планування може призвести до перевищення бюджету, непродуктивного використання ресурсів та загрози фінансовій стійкості. Ефективна оцінка дозволяє виявити слабкі місця в плануванні та вжити заходів для його вдосконалення (рис. 3.1.1).

Аналіз точності прогнозування	• Оцінка відповідності фактичних обсягів матеріальних витрат планованим значенням. • Визначення рівня відхилень та причин, що впливають на точність прогнозування.
Оцінка відповідності реальному використанню	• Порівняння планованих та фактичних обсягів використання матеріальних ресурсів. • Виявлення можливих резервів для оптимізації та ефективного використання ресурсів.
Аналіз бюджетування	• Перевірка відповідності виділених бюджетів на закупівлю матеріалів фактичним потребам підприємства • Визначення ефективності розподілу коштів між різними видами матеріальних ресурсів
Оцінка системи звітності	• Перевірка якості та часової своєчасності звітності з усіх етапів планування матеріальних витрат. • Визначення можливих недоліків у системі звітності та їх вплив на планування.

Рис. 3.1.1. Методика оцінки стану організації планування

Джерело: сформовано автором.

Ефективне планування матеріальних витрат є важливою складовою фінансового управління підприємством. Методика оцінки стану цього процесу дозволяє виявити проблемні аспекти та впровадити заходи для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів (рис. 3.1.2).

Підвищення точності прогнозування	• Після впровадження методики точність прогнозування матеріальних витрат підприємства підвищилася на 15%. • Виявлені та усунені системні помилки, які впливали на точність прогнозування.
Оптимізація використання ресурсів	• Аналіз реального використання матеріальних ресурсів дозволив виявити непотрібні витрати. • Запровадження системи моніторингу допомогло підприємству скоротити витрати на 10%.
Ефективне розподіл коштів	• Проведено перегляд системи бюджетування, враховуючи реальні потреби підприємства. • Оптимізовано розподіл бюджету, що призвело до більш ефективного використання коштів.
Удосконалення системи звітності	• Після оцінки були внесені зміни до системи звітності, що поліпшило її якість та своєчасність. • Створено механізми для швидкого виявлення та вирішення проблем у звітності.

Рис. 3.1.2. Практичні використання методики

Джерело: сформовано автором.

Також додатково для поліпшення облікового забезпечення управління матеріальними витратами можна вжити заходів підвищення кваліфікації кадрів, що забезпечить працівників необхідними знаннями для ефективного використання облікових систем. Постійна переоцінка бюджетів та коригування стратегій в залежності від змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі також дасть змогу покращити показники підприємства.

ХУЗ-аналіз є ефективним інструментом для оптимізації витрат ПрАТ «Первомайський МКК». Він дозволяє виявити резерви скорочення витрат і визначити методи їх мобілізації. Організація та проведення ХУЗ-аналізу ґрунтується на таких основних припущеннях як:

- 1) величина економії витрат підприємства має корегувати із величиною зусиль на виявлення резервів економії та їх мобілізації;
- 2) співрозмірна економія підприємства на витрати може досягатися, перш за все, шляхом скорочення фінансування тих статей витрат, що

складають суттєву частку у структурі сукупних витрат суб'єкта господарювання.

Групування витрат підприємства у межах ХУZ-аналізу реалізується, як сукупність послідовних взаємопов'язаних ітерацій:

1) кількісна оцінка абсолютної величини окремої статті витрат та ідентифікація її відносної частки у сукупних витратах суб'єкта господарювання;

2) ранжування статей витрат відповідно до скорочення відносної частки статті витрат у сукупних витратах суб'єкта господарювання (від статті з найбільшою відносною часткою до найменшої);

3) групування статей витрат відповідно до їх відносної частки у сукупних витратах.

При цьому формується такі три укрупненні групи витрат підприємства:

X- витрат: перші найбільші статті витрат, частка яких складає не менше 50 відсотків сукупних витрат;

У- витрат: наступні статті витрат, частка яких складає не менше 25 відсотків сукупних витрат;

Z- витрат: решта статей витрат, частка яких, відповідно, складатиме не більше 25 відсотків сукупних витрат.

Реалізація вартісного аналізу передбачає дослідження процесу формування витрат суб'єкта господарювання у співвідношенні із їх доцільністю – співставлення (визначення кореляції) абсолютної величини статті витрат на виготовлення продукції із її впливом на рівень якості такої продукції.

Метою аналізу є пошук резервів скорочення витрат суб'єкта господарювання, мобілізація яких не матиме негативного впливу на якість продукції (або інші цільові характеристики, визначені менеджментом підприємства у якості критеріїв оптимізації) або забезпечення напрямків покращення цільових характеристик виробничого процесу та продукції за наявного рівня витрат [29].

Якщо здійснити ХУЗ-аналіз ПрАТ «Первомайський МКК», то за даними кругової діаграми (рис. 2.3.2) структура сукупних витрат підприємства у 2022 році має вигляд (табл. 3.1.1).

Таблиця 3.1.1

Структура операційних витрат ПрАТ «Первомайський МКК»

Вид витрат	Відсоткова частка
Матеріальні витрати	73 %
Інші операційні витрати	20 %
Витрати на оплату праці	5 %
Амортизація та витрати на соціальні заходи	2 %

Джерело: сформовано автором на основі [28, 27].

Отже, за даними ХУЗ-аналізу, до групи Х-витрат ПрАТ «Первомайський МКК» належать матеріальні витрати. Ці витрати становлять 73 % від сукупних витрат підприємства і мають найбільший вплив на його фінансові результати. Тому, зосередження зусиль на виявленні резервів скорочення саме цих витрат може забезпечити максимальну економію.

До групи У-витрат входять інші операційні витрати. Ці витрати становлять 20 % від сукупних витрат підприємства і також мають значний вплив на його фінансові результати. Тому, виявлення резервів скорочення цих витрат також може забезпечити значну економію.

До групи Z-витрат входять витрати на оплату праці, амортизація та витрати на соціальні заходи. Ці витрати становлять 17 % від сукупних витрат підприємства і мають менший вплив на його фінансові результати. Тому, виявлені резерви скорочення витрат у цій групі можуть забезпечити меншу економію.

Отже, ХУЗ-аналіз є ефективним інструментом для оптимізації витрат ПрАТ «Первомайський МКК». Він дозволяє виявити резерви скорочення витрат і визначити методи їх мобілізації. Коректним прикладом заходів щодо скорочення матеріальних витрат може виступати зміна постачальників матеріалів, перехід на більш дешеві матеріали, зменшення обсягів запасів

матеріалів може призвести до скорочення витрат на їх зберігання та витрати, а використання сучасних технологій виробництва може призвести до зниження витрат на сировину та матеріали.

Для зниження витрат на інші операційні витрати підприємство може скоротити витрати на рекламу та маркетинг, без шкоди для обсягів продажу. Наприклад, можна перейти на більш ефективні канали просування, оптимізувати рекламні кампанії та відмовитися від витратних рекламних заходів. Можливо скоротити витрати на транспорт, шляхом оптимізації маршрутів доставки, використання більш економічних видів транспорту або передачі функцій доставки стороннім організаціям. Скоротити витрати на комунальні послуги, шляхом установки енергозберігаючих обладнання та систем, а також оптимізації їх використання, а також скоротити витрати на відрядження, шляхом оптимізації маршрутів відряджень, використання більш економічних видів транспорту та готелів, а також проведення відеоконференцій замість особистих зустрічей.

Методика оцінки стану організації планування матеріальними витратами є ефективним інструментом для підприємств, що прагнуть підвищити ефективність своєї фінансової діяльності. Практичне використання методики дозволяє виявити та усунути проблеми, а також оптимізувати використання матеріальних ресурсів для досягнення стабільності та конкурентоспроможності.

3.2. Напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами на ПрАТ «Первомайський МКК»

Управління витратами ПрАТ «Первомайський МКК» представляє собою суттєву функцію економічного механізму бізнес-структур, тому облік витрат і їх управління відіграють провідну роль в системі бухгалтерського обліку цих структур.

Для підвищення ефективності управління витратами бізнес-структури, ПрАТ «Первомайський МКК» повинен вирішити наступні завдання для подальшого зниження собівартості продукції, підвищення прибутку та конкурентоспроможність підприємства:

1. Оцінка обґрунтованості абсолютної величини витрат та їх відповідність планованим значенням.
2. Аналіз факторів, які формують величину та структуру витрат.
3. Своєчасне виявлення резервів для зменшення витрат та обґрунтування механізмів їх мобілізації.

Отже, оптимізація витрат бізнес-структур є однією з технологій цільового планування прибутку, яка визначає параметри моделі управління прибутком бізнес-структур.

Під методом оптимізації абсолютної величини витрат бізнес-структур розуміється органічна сукупність фінансово-математичних та статистичних прийомів цільового моделювання фінансових процесів і показників. Ці методи дозволяють обґрунтовувати управлінські рішення щодо абсолютної величини чи структури витрат підприємства з прийнятним рівнем статистичної достовірності.

Формалізована характеристика «операційних витрат» ПрАТ «Первомайський МКК», як обліково-аналітичного об'єкта, визначається факторами, такими як: форма і методи обліку витрат. ПрАТ «Первомайський МКК» використовує метод подвійного запису для обліку витрат. Цей метод дозволяє точно відобразити всі витрати підприємства в бухгалтерському обліку. Також одним із факторів є ступінь автоматизації обліково-аналітичного процесу (на підприємстві використовується автоматизована система обліку витрат, що дозволяє оперативно отримувати інформацію про витрати та проводити їх аналіз), стан планування та нормування рівня операційних витрат, дозволяє контролювати рівень витрат і виявляти відхилення від планів, а також наявність відповідної систематизованої внутрішньої звітності, яка жлзволяє отримувати

інформацію про операційні витрати в розрізі видів, причин, місць виникнення (рис. 3.2.1).

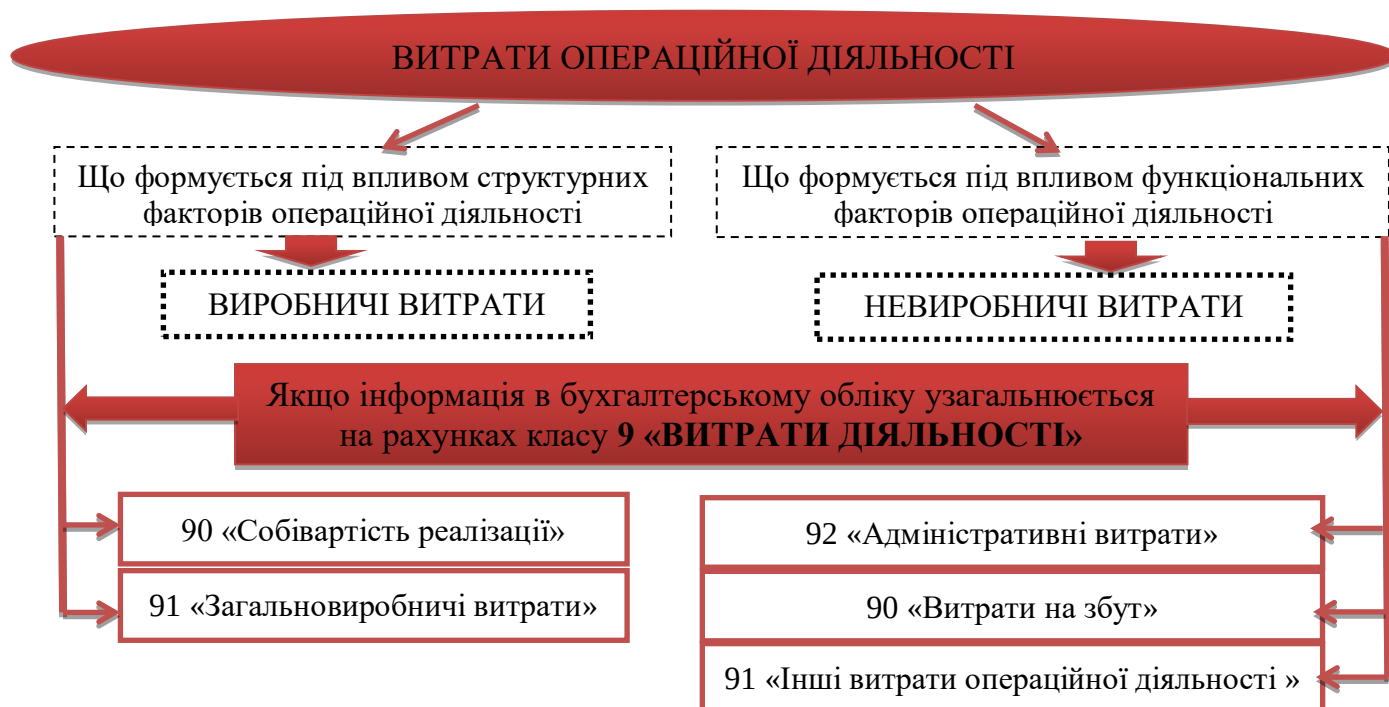

Рис. 3.2.1 Характеристика витрат операційної діяльності
ПрАТ «Первомайський МКК»

Джерело: сформовано автором.

Системи обліку витрат, такі як standard costing (СК), direct costing (ДК), target costing (ТК), kaizen costing (КК), ABC-costing, Theory of constraints (ТОС), дозволяють зробити висновки щодо життєздатності підприємства.

Аналітичні процедури в аналізі витрат включають взаємозв'язки між даними про доходи і витрати в різних облікових регістрах (синтетичного і аналітичного обліку), формах звітності та інших джерелах інформації. Це допомагає визначити достовірність інформаційної бази, виявити істотні розбіжності і їх причини, а також розробити програму аудиту. Такі розбіжності можуть виникати через різнопланові оцінки масштабів діяльності, помилки у ціноутворенні та застосуванні механізмів ціноутворення, недотримання стандартів списання витрат тощо.

Порівняльний аналіз доходів і витрат Товариство використовується для оцінки кількісних і якісних змін, передбачуваних і непередбачуваних відхилень, тенденцій і закономірностей, а також для визначення можливих наслідків і нових викликів. Цей аналіз часто базується на визначенні еластичності зміни, тобто як очікувані результати доходу чи витрат можуть змінитися при впливі різних факторів, які впливають на їх формування.

Таблиця 3.2.1

Організаційно-методичні етапи комплексного аналізу витрат операційної діяльності ПрАТ «Первомайський МКК»

Технологія аналітичних досліджень	Методологічні інструменти аналізу витрат операційної діяльності	Рівень управлінських рішень
СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Етап 4	- аналіз витрат за ланцюжком створення вартості - аналіз витрат за життєвим циклом операційної діяльності - конкурентний та порівняльний аналіз за прийомом бенчмаркінгу - аналіз витрат на забезпечення якості	Менеджмент високого рівня (топ-менеджмент)
ОПЕРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ		
Етап 3	Аналіз <u>собівартості одиниці продукції</u> за функціями виробів і процесами: - аналіз витрат за методом "кайзен-костинг" - аналіз витрат за методом "таргет-костинг" - процесний аналіз загальновиробничих витрат (АВ-костинг)	Менеджмент середнього рівня - начальники підрозділів, провідні спеціалісти
Етап 2	Аналіз <u>собівартості окремого виду продукції</u> за складом груп: - у "стандарт-костинг" або при нормативному методі - у "директ-костинг" - у "абсорпшен-костинг"	
ТРАДИЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		
Етап 1	Аналіз <u>загальної суми собівартості</u> реалізованої продукції: - оцінка обґрунтованості плагового рівня собівартості готової продукції (за нормами, цінами на матеріали) - аналіз виконання кошторису виробництва - аналіз витрат за економічними елементами - аналіз витрат за статтями калькуляції та зміни залишків готової продукції на складі - аналіз витрат на 1 грн. реалізованої продукції - аналіз собівартості окремих видів продукції	Економісти, обліковці, нормувальники технологи, модельєри

Джерело: сформовано автором.

Також підприємство у своїх дослідженнях використовує розрахунки прогнозування майбутнього стану економічної системи, що здійснюється на основі аналізу тенденцій та закономірностей, вимірювання факторного впливу у детермінованих і стохастичних зв'язках, оцінок ризику отримання достовірної інформації про загрози внутрішнього та зовнішнього впливу.

У групі за змістом аналітичних процедур в аналізі витрат ПрАТ «Первомайський МКК» також є аналітичні процедури для визначення доцільності і ефективності, в яких часто використовують показник рентабельності обороту операційної, інвестиційної чи фінансової діяльності для кожного економічного проекту.

Організаційно-методичні етапи комплексного аналізу операційних витрат підприємства представлені таблиці 3.2.1 і сприяють досягненню управлінських та стратегічних цілей сучасної стратегічно-орієнтованої бізнес-структури.

Отже, покроковий аналіз дозволить фахівцям ПрАТ «Первомайський МКК» отримати загальне уявлення про структуру і рівні витрат, а також виявити відхилення від планових показників.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи детально розглянуто сутність, класифікацію та характеристики матеріальних витрат як об'єкта обліку та аналізу. Також висвітлено наукові засади обліково-аналітичного забезпечення управління матеріальними витратами суб'єкта господарювання. Зроблені висновки щодо теоретичних аспектів, що дозволяють глибше розуміти сутність матеріальних витрат і покладають основу для подальшого аналізу та вдосконалення обліково-аналітичного процесу.

Обліково-аналітичне забезпечення управління матеріальними витратами є системою, яка забезпечує формування та використання обліково-аналітичної інформації про матеріальні витрати для прийняття ефективних управлінських рішень. Забезпечення управління матеріальними витратами залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на собівартість та методи обліку витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції.

У другому розділі інформація зосереджена на фінансово-господарській діяльності ПрАТ «Первомайський МКК». Описано організацію і методику аналітичного і синтетичного обліку матеріальних витрат, а також моніторинг аналітичного забезпечення управління цими витратами. Підкреслюється отримана інформація зі звіту аудитора, який вказує на невизначеність подальшої діяльності ПрАТ «Первомайський МКК». Також ряд досліджень вказує на розвинутість системи інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управління витратами, в яких все присутні недоліки, які необхідно усунути. Наприклад, завищений рівень загальних витрат підприємства, зокрема завищення рівню матеріальних витрат. В даному розділі розглянуто заходи, які допоможуть уникнути подальшого зростання витрат та підвищить фінансову складову підприємства.

У третьому розділі наведено шляхи поліпшення облікового забезпечення управління матеріальними витратами на прикладі ПрАТ «Первомайський

МКК». Зазначено напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління цими витратами.

Основною думкою даного розділу є реалізація заходів ПрАТ «Первомайський МКК», які дозволять підвищити ефективність управління матеріальними витратами, що призведе до зниження собівартості продукції, підвищення конкурентоспроможності підприємства і зростання його прибутку.

Підприємство може вжити заходів удосконалення системи планування і нормування матеріальних витрат, що передбачає використання сучасних методів планування і нормування витрат, таких як АВС-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг.

Також, розширення сфери використання аналітичного інструментарію, передбачає застосування таких методів аналізу витрат, як XYZ-аналіз, факторний аналіз, аналіз витрат за життєвим циклом продукції, аналіз витрат на забезпечення якості. На прикладі Товариства було розглянуте використання певних методик аналізу та їх інформаційного забезпечення, яке є продуктом функціонування системи бухгалтерського обліку. Застосування аналітичних процедур щодо фінансово-господарської діяльності показало слабкі місця в плануванні підприємства та запропонувати заходи його вдосконалення такі як: підвищення точності прогнозування, оптимізація використання ресурсів, ефективний розподіл коштів, удосконалення системи звітності.

XYZ-аналіз показав важливість матеріальних витрат ПрАТ «Первомайський МКК», які становлять 73% у 2022 році від загальних видів витрат. Щоб оптимізувати витрати підприємства необхідно застосувати певний ряд мір: перехід на інші матеріали у виробництві, зосередити увагу на певних видах продукції яка є більш затребуваною, використання сучасних технологій виробництва, скорочення обсягів запасів та інші заходи скорочення матеріальних витрат.

Реалізація цих і інших заходів висвітлених у розділах дозволить ПрАТ «Первомайський МКК» досягти значного підвищення ефективності управління матеріальними витратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Башук Ю.І., Левкулич В.В. Роль та місце обліково-аналітичного забезпечення у стратегічному управлінні витратами на підприємства. *Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування»*, 2021 р. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38799/1/Бабушак РОЛЬ ТА МІСЦЕ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.pdf>
2. Безродна Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля*. 2008. № 10 (128). Ч. 2.
3. Бізнес і менеджмент. Термінологічний словник. [під ред. Д. М. Розенберг]. М.: ИНФРА-М, 1997. 464 с.
4. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. Киев: Эльга, Ника-центр, 2007. 653 с.
5. BAS Бухгалтерія корп.-програма для ведення бухгалтерського обліку та кадрового обліку, розрахунку зарплати. Веб-Сайт компанія НЕТСОФТ-облікове програмне забезпечення, управлінський консалтинг офіційний представник продукту «BAS». URL: <https://www.netsoft.com.ua/basbukorpU.html> (дата звернення: 25.12.2023).
6. Веб-сайт Вікіпедія- вільна енциклопедія «Первомайський молочноконсервний комбінат», останнє оновлення інформації грудень 2021 року. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Первомайський_молочноконсервний_комбінат
7. Вигівська І.М. «Методичні сказівки до самостійної роботи студентів денної та заочної форми навчання освітнього рівня бакалавр за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» з навчальній дисципліни

- «Фінансовий облік». Житомир, 2018 р., с. 66-67, URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/53001/mod_resource/content/1/Metod_SRS_2018-19%2B.pdf
8. Вольська В. В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3 (24). С. 83–88.
 9. Гладир Т.С. Ресурси підприємства: теоретичні аспекти. *Ефективна економіка*. м. Кривий Ріг, 2014 р. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3044> (дата звернення: 20.12.2023).
 10. Голячук Н. В. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 6. С. 408-410.
 11. Гуренко Т. О., Дерев'янко С. І., Липова А. С. Теоретичні основи формування обліково-аналітичного забезпечення управління. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(3). С. 204-210.
 12. Звіт виробництва за зміну в програмі BAS Бухгалтерія. *Веб-Сайт компанія НЕТСОФТ-облікове програмне забезпечення, управлінський консалтинг офіційний представник продукту «BAS»*. URL: <https://www.netsoft.com.ua/articles-soft/basbu/virobnictvozazminuU.html> (дата звернення: 25.12.2023).
 13. Зовнішньоекономічна діяльність ЗАТ «Первомайський молочноконсервний комбінат: презентація, 2017 р. URL: <https://www.slideshare.net/JuliaJulia80/zed-81514817>
 14. Інформаційно-аналітична система YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=8295677&tb=external-economies> (дата звернення: 20.11.2023).
 15. Камінська Т. Г. Обліково-аналітичний процес: його зміст стадії. *Наук. вісн. НАУ*. 2002. Вип. 50. С. 313–318.

16. Куць Т.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції. *Regional economics and management*, 2017 р., С. 79-82. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/709896.pdf>
17. Лень В. С. Обліково-аналітичне забезпечення: визначення поняття. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : I Міжнародна науково-практична конференція: (м. Чернігів, 11 грудня 2015 р.) : тези доповідей*. Чернігів : Черніг. Нац. Технол. Ун-т, 2015. 248 с. (с. 69-73).
18. Матеріальні ресурси: аналіз ефективності використання. *Портал Освіта.Уа*, 2011 р. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/18183/ (дата звернення: 20.12.2023).
19. Мулик Я. І. Формування системи обліково-аналітичного забезпечення фінансової безпеки підприємств в умовах аграрного бізнесу. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*, 2014. № 200. С. 157-163.
20. Орлова К.Є., Перепелиця І.П. Особливості управління матеріальними ресурсами промислового підприємства. *Всеукраїнська науково-практична on-line конференція аспірантів, молодих учених та студентів, присвячена Дню науки, Державний університет «Житомирська політехніка»*, 2017 р. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/122.pdf> (дата звернення: 20.12.2023).
21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. «Звіт незалежного аудитора щодо річної фінансової звітності ПрАТ «Первомайський МКК» станом на 31 грудня 2022 року» Аудиторська фірма Стандарт-Аудит, 2023 р. URL: https://00418107.smida.gov.ua/user_files/sites/1633/pmkkauditorskijzvitza2022rik-651589f7e138e.PDF (дата звернення: 15.12.2023).

22. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку» Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 №318 (із змінами та доповненнями). Український інформаційний Веб-портал - ЛІГА:ЗАКОН, URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/reg4248?an=349&ed=2020_09_29
23. Ратушна О. П. Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансових результатів. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 1. С. 72–76.
24. Реалізація товарів і послуг в програмі BAS Бухгалтерія. Веб-Сайт компанія НЕТСОФТ-облікове програмне забезпечення, управлінський консалтинг офіційний представник продукту «BAS». URL: <https://www.netsoft.com.ua/articles-soft/basbu/realizacijatovarivU.html> (дата звернення: 25.12.2023).
25. Росола У.В. Ресурсне забезпечення підприємства. Методичні рекомендації до виконання СРС для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка», Мукачєво – 2023 р. URL: http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9432/1/Resource_support_of_the_enterprise_methodological_recommendations_for_the_implementation_of_SRS_for_applicants.pdf (дата звернення: 20.12.2023).
26. Суюсанова О.Л., Полікарпова О.С. Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства: *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Маріуполь, 12 травня 2017 р.*– 120 с.
27. Фінансовий звіт за 2020 рік ПрАТ «Первмайський МКК». *Швидкий пошук та аналіз інформації з відкритих реєстрів та системи публічних закупівель Prozorro. Веб-Сайт Clarity Project*. URL: https://clarity-project.info/edr/00418107/finances?current_year=2020 (дата звернення: 05.10.2023).
28. Фінансовий звіт за 2022 рік ПрАТ «Первмайський МКК». Веб-Сайт Clarity Project - Швидкий пошук та аналіз інформації з відкритих

реєстрів та системи публічних закупівель Prozorro. URL: https://clarity-project.info/edr/00418107/finances?current_year=2022 (дата звернення: 05.10.2023).

29. Чубірка Г.І. Методи оптимізації витрат підприємства у ринкових умовах. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, 2016 р. URL: <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2616/1/2-6-2-2016-20.pdf>.
30. Юзва Р. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук спец.: 08.00.09. Тернопільський національний економічний університет. 2011. 20 с.